

PR1

ΕΡΕΥΝΑ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΑΝΑΓΚΩΝ

SMILE:

Μοιραστείτε τη Μουσική για την Εκπαίδευση χωρίς Αποκλεισμούς

Κωδικός Έργου: 2021-1-EL-KA220-SCH-000032762

SMILE

SMILE

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

ΤΙΤΛΟΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ: **ΕΡΕΥΝΑ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΑΝΑΓΚΩΝ**

ΕΠΙΚΕΦΑΛΗΣ ΤΟΥ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ: **UNICT – ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΤΗΣ ΚΑΤΑΝΙΑΣ, ΙΤΑΛΙΑ**

Gabriella D'Aprile, Strongoli Raffaella, Bufalino Giambattista, Cristina Trovato (Unict)

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΡΓΟ

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ: **SMILE- Μοιραστείτε τη Μουσική για την Εκπαίδευση χωρίς Αποκλεισμούς**

ΚΩΔΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ: **2021-1-EL-KA220-SCH-000032762**

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ ΕΡΓΟΥ: **EM-Th RDE**, Περιφερειακή Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης, Ελλάδα

Χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ωστόσο, οι απόψεις και οι γνώμες που εκφράζονται είναι μόνο του συντάκτη ή των συγγραφέων και δεν αντικατοπτρίζουν απαραίτητα τις γνώμες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του Ευρωπαϊκού Εκτελεστικού Οργανισμού Εκπαίδευσης και Πολιτισμού (EACEA). Ούτε η Ευρωπαϊκή Ένωση ούτε ο EACEA μπορούν να θεωρηθούν υπεύθυνοι για αυτές.

SMILE

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ

Σχετικά με αυτήν την έκθεση	4
Εισαγωγή	5
0.1 Επισκόπηση έργου	5
0.2. Επισκόπηση της έκθεσης	5
0.3. Περιγραφή του αποτελέσματος του έργου (PR1)	6
Η μουσική ως εργαλείο συμπερίληψης στην εκπαίδευση	7
1.1 Ορισμός της συμπερίληψης	7
1.2 Η μουσική ως εκπαιδευτικό εργαλείο συμπερίληψης	8
1.3 Τα τοπικά πλαίσια	11
1.3.1 Ελλάδα	11
1.3.2 Κύπρος	12
1.3.3 Ιταλία	13
1.3.4 Πολωνία	17
1.3.5 Σουηδία	20
Σύντομη τελική έκθεση	21
2.1 Συμπεράσματα	21
2.2 Τελικές παρατηρήσεις	25
Βιβλιογραφία	28

SMILE

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ

Η έκθεση ανάλυσης αναγκών είναι το πρώτο αποτέλεσμα του σχεδίου SMILE (Share the Music for Inclusive Education: 2021-1-EL-KA220-SCH-000032762) και παρέχει λεπτομέρειες σχετικά με τη διακρατική έρευνα μεταξύ των εταίρων του έργου αναφορικά με τη στάση των εκπαιδευτικών απέναντι στη χρήση της μουσικής ως εργαλείου για την εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς και την ταξινόμηση των αναγκών για το υλικό που αναπτύχθηκε κατά τη διάρκεια του έργου. Εξετάζει τη σημασία της μουσικής στην εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς και παρέχει ερευνητικά στοιχεία βασισμένα σε μια συλλογική έρευνα που διανέμεται σε εκπαιδευτικούς προσχολικής και πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σε κάθε χώρα. Θα ληφθούν υπόψη τα αποτελέσματα της έκθεσης ανάλυσης αναγκών (PR1) και θα παρασχεθούν οδηγίες σχετικά με τον τρόπο χρήσης του συλλέγοντος υλικού στο ψηφιακό αποθετήριο PR2.

Η Εισαγωγή παρουσιάζει τον στόχο και την οργάνωση της έκθεσης καθώς και τη μεθοδολογία και το σχέδιο δράσης για την έρευνα.

Το Κεφάλαιο 1 παρουσιάζει μια σύντομη βιβλιογραφική ανασκόπηση των αξιών της μουσικής για σκοπούς χωρίς αποκλεισμούς και μια σύντομη πολιτική για τη χρήση της μουσικής ως εργαλείου χωρίς αποκλεισμούς, που βασίζεται σε έρευνα τεκμηρίωσης που διεξάγεται από κάθε εταίρο.

Το κεφάλαιο 2 παρέχει μια σύντομη περίληψη των αποτελεσμάτων, τα οποία παρουσιάζονται σε συγκεντρωτική μορφή, προκειμένου να κατανοηθούν καλύτερα οι ανάγκες κατάρτισης και να παρασχεθεί μια περίληψη της έκθεσης.

Η τελική έκθεση γράφτηκε στα αγγλικά από το UNICT (IT) και πέρασε από μια διαδικασία αξιολόγησης από ομότιμους με τα μέλη της ομάδας. Η σύντομη έκθεση έχει μεταφραστεί στη γλώσσα του εταίρου.

SMILE

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

0.1 ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΕΡΓΟΥ

Η πολιτιστική πολυμορφία στην τάξη από παιδιά από εθνικές ή εθνοτικές, θρησκευτικές και γλωσσικές μειονότητες έχει αυξηθεί την τελευταία δεκαετία σε όλο τον κόσμο, ιδίως στην Ευρώπη. Στην ολόένα και πιο ποικιλόμορφη και πολυπολιτισμική κοινωνία μας, είναι πιο σημαντικό από ποτέ για τους εκπαιδευτικούς να ενσωματώσουν τη διδασκαλία χωρίς αποκλεισμούς στην τάξη, ανεξάρτητα από το επίπεδο εκπαίδευσης. Ωστόσο, είναι εξίσου σημαντικό στα πρώτα στάδια της εκπαίδευσης, στο νηπιαγωγείο και στο δημοτικό σχολείο, διότι οι μαθητές σε αυτή την ηλικία είναι ενεργά μέλη της σχολικής κοινότητας. Ως αποτέλεσμα, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα αντιμετωπίζουν μια πρόκληση όσον αφορά στη διαπολιτισμική ικανότητα και ετοιμότητα των εκπαιδευτικών.

Ο στόχος του έργου SMILE είναι να παρέχει στους εκπαιδευτικούς ένα πρακτικό πλαίσιο και παραδείγματα βέλτιστων πρακτικών, για να τους βοηθήσει να ανταποκριθούν στις προκλήσεις της ένταξης και της διαφορετικότητας στην εκπαίδευση. Ο πρωταρχικός στόχος αυτού του έργου είναι να παρέχει στους εκπαιδευτικούς προσχολικής / πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης νέες γνώσεις, βασικές ικανότητες και έτοιμο προς χρήση εκπαιδευτικό υλικό για την αποτελεσματική χρήση της μουσικής ως διδακτικού και παιδαγωγικού εργαλείου για την εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς. Οι εκπαιδευτικοί θα βελτιώσουν επίσης τις κοινωνικές και ψηφιακές δεξιότητές τους χρησιμοποιώντας το αποθετήριο και την ηλεκτρονική κατάρτιση. Αν και το έργο SMILE απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς, οι πραγματικοί δικαιούχοι θα είναι οι μαθητές, των οποίων η ευημερία και η απόδοση στο σχολείο αναμένεται να βελτιωθούν.

0.2 ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ

Στόχος της έκθεσης ήταν να αναλύσει την κατάσταση των εκπαιδευτικών που έχουν μαθητές που προέρχονται από διαφορετικά πολιτισμικά υπόβαθρα στις τάξεις τους και να εντοπίσει τις προκλήσεις και τα προβλήματα που μπορεί να αντιμετωπίσουν στην καθημερινή τους διδακτική διαδικασία. Συγκεκριμένα, η έκθεση ανάλυσης αναγκών επικεντρώθηκε στις γνώσεις τους και στους δείκτες των αναγκών τους (δεξιότητες, ικανότητες και εκπαιδευτικό υλικό) για τη χρήση της μουσικής ως παιδαγωγικού εργαλείου για την προώθηση της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς. Η έκθεση βασίζεται σε έρευνα γραφείου και πεδίου που έγινε από κάθε εταίρο. Η έκθεση εξέτασε την τρέχουσα κατάσταση προκειμένου να παράγει περαιτέρω αποτελέσματα, τα οποία θα προσαρμοστούν στις γνώσεις και τις ανάγκες της ομάδας στόχου και θα τις υποστηρίξουν αποτελεσματικότερα στη διδασκαλία τους. Η ομάδα-στόχος ήταν εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας και προσχολικής εκπαίδευσης από τις χώρες των εταίρων με μαθητές που προέρχονταν από διαφορετικά πολιτισμικά υπόβαθρα στις τάξεις τους.

Το καινοτόμο στοιχείο της Έκθεσης Ανάλυσης Αναγκών ήταν να εξετάσει συγκεκριμένα το επίπεδο των μουσικών γνώσεων των εκπαιδευτικών καθώς και τη σχέση

τους με τη μουσική, εστιάζοντας στην ικανότητά τους να χρησιμοποιούν τη μουσική για την εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς.

0.3 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ (PR1)

Η έκθεση παρουσιάζει τα ευρήματα της έρευνας που διεξήχθη από κάθε εταίρο και καθοδηγείται από το UNICT. Η έρευνα τον Φεβρουάριο έως τον Ιούνιο και αποτελούνταν από τις ακόλουθες φάσεις:

PR1- Φάση 1. Ορισμός της μεθοδολογίας και του σχεδίου δράσης.

Η μελέτη βασίζεται σε βιβλιογραφική ανασκόπηση, ποσοτικά δεδομένα και μελέτες περίπτωσης από τη χώρα του κάθε εταίρου. Μετά από συζητήσεις με τους εταίρους, ο επικεφαλής εταίρος, UNICT (IT), ανέπτυξε ένα σχέδιο δράσης. Κάθε εταίρος διεξήγαγε μια σύντομη ανασκόπηση της βιβλιογραφίας για να διερευνήσει τα ειδικά χαρακτηριστικά του πλαισίου και να παρουσιάσει μελέτες περιπτώσεων για τη χρήση της μουσικής ως ένταξη στα σχολεία. Επίσης, η έρευνα πραγματοποιήθηκε χρησιμοποιώντας μια διαδικτυακή έρευνα που απευθύνεται σε δασκάλους πρωτοβάθμιας και προσχολικής εκπαίδευσης και μεταφράστηκε στις γλώσσες των εταίρων.

PR2- Φάση 2. Συλλογή και ανάλυση δεδομένων

Μετά από μια πιλοτική μελέτη, κάθε εταίρος διένειμε την έρευνα σε εκπαιδευτικούς στις αντίστοιχες χώρες τους και συνέλεξε δεδομένα. Κάθε εταίρος έχει δημιουργήσει μια μικρή έκθεση σχετικά με την έρευνα από τη χώρα του στα αγγλικά και έχει δώσει τα δεδομένα που συλλέχθηκαν στον επικεφαλής εταίρο.

PR1-Φάση 2. Σύνταξη και τελική έρευνα αναγκών.

Το UNICT (IT) συνέταξε την τελική ερευνητική έκθεση στα αγγλικά αφού συγκέντρωσε όλα τα δεδομένα και τις εκθέσεις ανά χώρα από τους εταίρους. Η σύντομη έκθεση οριστικοποιήθηκε και μεταφράστηκε στη γλώσσα του εταίρου μετά από εσωτερική αξιολόγηση και αξιολόγηση από ομότιμους.

SMILE

Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΩΣ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΨΗΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Το παρόν κεφάλαιο παρουσιάζει μελέτες περίπτωσης που εκπονήθηκαν από κάθε χώρα που συμμετείχε για να παράσχουν μια επισκόπηση του τοπικού πλαισίου. Εξάλλου, αυτό το κεφάλαιο παρέχει έναν κοινό ορισμό της ένταξης μεταξύ των εταίρων, καθώς και μια επισκόπηση του ρόλου της μουσικής ως εργαλείου χωρίς αποκλεισμούς στην εκπαίδευση, καθώς και τις ελληνικές, κυπριακές, ιταλικές, πολωνικές και σουηδικές περιπτώσεις που όλες παρουσιάζουν ξεχωριστά χαρακτηριστικά.

1.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΨΗΣ

Η ένταξη μαθητών από διαφορετικά πολιτισμικά και εθνικά - εθνοτικά υπόβαθρα στα σχολεία, καθώς και η ολοκληρωμένη διδασκαλία για όλους, είναι μια πολύπλοκη διαδικασία στις περισσότερες χώρες της ΕΕ. Σύμφωνα με τον ΟΗΕ, οι μειονότητες σε όλα τα μέρη του κόσμου αντιμετωπίζουν δυσανάλογα άνιση ή περιορισμένη πρόσβαση σε ποιοτική εκπαίδευση. Η Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών για τις Μειονότητες ορίζει τις μειονότητες ως εθνικές ή εθνοτικές μειονότητες, θρησκευτικές μειονότητες και γλωσσικές μειονότητες. Σε μια τάξη χωρίς αποκλεισμούς, οι μαθητές αισθάνονται διανοητικά και ακαδημαϊκά υποστηριζόμενοι και η αίσθηση του ανήκειν επεκτείνεται ανεξάρτητα από την ταυτότητα, τις μαθησιακές προτιμήσεις ή την εκπαίδευση.

Η συμπεριληπτική διδασκαλία είναι παιδαγωγική που στοχεύει στην κάλυψη των ακαδημαϊκών αναγκών όλων των μαθητών.

Οι εκπαιδευτικοί θεωρούνται το κλειδί για την επιτυχία της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης, με την προσδοκία ότι θα παρέχουν τα κατάλληλα εργαλεία και θα ανταποκρίνονται κατάλληλα και αποτελεσματικά σε κάθε πρόβλημα που σχετίζεται με τις διαφορετικές ανάγκες των μαθητών τους. Ο στόχος του SMILE είναι να βοηθήσει τους εκπαιδευτικούς να αναπτύξουν νέες στάσεις, γνώσεις και δεξιότητες που θα τους επιτρέψουν να συνεργαστούν αποτελεσματικά με πολιτισμικά διαφορετικούς μαθητές και να προωθήσουν ίσες ευκαιρίες για μικρές ομάδες που διατρέχουν κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού. Οι μαθητές από μειονοτικές ομάδες (εθνοτικές, θρησκευτικές, γλωσσικές κ.λπ.) έχουν υψηλά ποσοστά απουσιών, εγκατάλειψης του σχολείου και σχολικής αποτυχίας σχεδόν σε κάθε χώρα της ΕΕ για την οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία (ΕΚ 2019). Η επιδημία COVID-19 είναι ιδιαίτερα επιβλαβής για τους μαθητές που προέρχονται από ευάλωτα περιβάλλοντα, ιδίως τους Ρομά και τα παιδιά μεταναστών, των οποίων οι ήδη δύσκολες συνθήκες επιδεινώθηκαν από την κρίση (Συμβούλιο της Ευρώπης, 2020). Επιπλέον, η έρευνα έχει δείξει ότι η συνεκτίμηση της πολιτιστικής και της θεσμικής πραγματικότητας βελτιώνει την ευημερία και την ακαδημαϊκή απόδοση των μαθητών (Salgado-Orellana, 2019).

Στο πλαίσιο αυτής της μελέτης, η συμπερίληψη ορίζεται από την ένταξη παιδιών από οικογένειες μεταναστών και για τους σκοπούς του έργου, ο όρος «παιδιά από οικογένειες μεταναστών» έχει προσδιοριστεί με ευρύτητα. Αναφέρεται σε παιδιά που έχουν βιώσει άμεσα μετανάστευση (είτε εθελοντική είτε καταναγκαστική - όπως αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες) ή παιδιά που μεγαλώνουν σε οικογένειες με εκτεταμένη μεταναστευτική

εμπειρία (π.χ. ένας ή δύο γονείς μετανάστες, οικογένειες που επέστρεψαν στην πατρίδα τους μετά από παρατεταμένη παραμονή στο εξωτερικό κ.λπ.)· περιλαμβάνει επίσης παιδιά ευάλωτων κοινωνικοοικονομικών ομάδων και κοινοτήτων, καθώς και μέλη ευάλωτων ομάδων και κοινοτήτων.

1.2 Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΨΗΣ

Η μουσική είναι ένα ισχυρό μέσο ένταξης λόγω του γεγονότος ότι αντιπροσωπεύει μια γλώσσα που υπερβαίνει τα πολιτιστικά εμπόδια και διευκολύνει τη βαθιά κατανόηση μεταξύ των εμπλεκόμενων, προωθώντας την πολιτιστική αποδοχή και ενσωμάτωση (Burnard, 2008). Αν και η μουσική δεν είναι μια «παγκόσμια γλώσσα» με τη στενή έννοια (Campbell, 1997), καθώς διαθέτει κοινωνικοπολιτισμικές έννοιες, είναι ένας μη λεκτικός τρόπος επικοινωνίας που είναι ικανός να συνδέσει φαινομενικά μακρινούς κόσμους. Όχι τυχαία ο Μαρσέλ Προυστ όρισε τη μουσική ως υποκατάστατο του προφορικού και γραπτού λόγου.

Στη λογοτεχνία, η σχέση μεταξύ μουσικής και εκπαίδευσης στο πλαίσιο της συμπερίληψης έχει διερευνηθεί με πολλούς τρόπους. Στην πραγματικότητα, το εννοιολογικό πλαίσιο για τη σχέση μεταξύ μουσικής, υγείας και ευημερίας τέμνει τέσσερις ξεχωριστούς τομείς: μουσική εκπαίδευση, μουσικοθεραπεία, καθημερινή χρήση της μουσικής και κοινοτική μουσική (Raymond & MacDonald, 2013). Η «θεραπευτική» χρήση της μουσικής είναι σίγουρα μία από τις σχετικές πτυχές που έχουν συζητηθεί εκτενώς (Hillecke, Nickel, & Bolay, 2005), αλλά αυτό δεν είναι η μόνη δυνατή πτυχή. Στην πραγματικότητα, όταν διερευνούμε τη μουσική ως διδακτικό εργαλείο σε ένα σχολικό περιβάλλον, είναι απαραίτητο να αποφύγουμε την παγίδα της ιατροκοποίησης της εκπαίδευσης (Bronzini, 2013; Κλαρκ & Σιμ, 2009). Η μουσική εκπαίδευση δεν πρέπει να καταλήγει σε μουσικοθεραπεία, δηλαδή σε μια «θεραπεία» που χρησιμοποιείται για την ανακούφιση των συμπτωμάτων ορισμένων αναπηριών (Aigen, 2014), όπως δεν περιορίζεται στη μουσική ή τη μουσική εκπαίδευση. Μια άλλη πτυχή που πρέπει να ληφθεί υπόψη κατά τη συζήτηση της σχέσης μεταξύ μουσικής και εκπαίδευσης είναι ότι αυτή η σύνδεση δεν χρειάζεται να οδηγήσει σε μια διδακτική λογική. Η έκθεση των εκπαιδευομένων σε μουσικές εμπειρίες δεν περιορίζεται στη «διδασκαλία» σημειώσεων, κλιμάκων ή διαφόρων οργάνων, καθώς αυτό είναι μόνο ένα μικρό μέρος του τεράστιου εκπαιδευτικού δυναμικού της μουσικής. Πράγματι, είναι μια γλώσσα και, ως εκ τούτου, μπορεί να λάβει τη μορφή μιας εκπαιδευτικής στρατηγικής χωρίς αποκλεισμούς, με στόχο την ανάδειξη των διαφορών και των ιδιαιτεροτήτων του κάθε μαθητή.

Διεθνής λογοτεχνία (UNESCO-Kaces, 2010; Nussbaum, 2011; Booth & Ainscow, 2014; Darrow, 2016) υποστηρίζει τη χρήση της μουσικής για την αύξηση των επιπέδων ένταξης, αναγνωρίζοντας τη σημασία της για την αυστηρή εφαρμογή των αρχών της ελευθερίας, της ισότητας και της ισότητας (Rawls, 1971). Η ένταξη, ανεξάρτητα από τη δραστηριότητα, σημαίνει ότι τα παιδιά έχουν κοινό έδαφος, δεν αντιλαμβάνονται τις διαφορές και αλληλοεπιδρούν μεταξύ τους με θετικό και ισότιμο τρόπο. Σύμφωνα με πρόσφατες μελέτες, είναι ακριβώς αυτός ο τύπος εκπαίδευσης που μπορεί να βοηθήσει αυτά τα ίδια παιδιά να

εξελιχθούν σε καλύτερους ενήλικες, ανθρώπους που γνωρίζουν τις ικανότητές τους και ενεργούς συμμετέχοντες σε μια πολύπλοκη και συνεχώς μεταβαλλόμενη κοινωνία.

Σύμφωνα με έρευνες, η μουσική είναι ένα αποτελεσματικό εκπαιδευτικό εργαλείο για την προώθηση της ευημερίας, την αύξηση του θετικού κλίματος στην τάξη και τη βελτίωση της μάθησης (Eerola & Eerola, 2013). Η μουσική είναι μια σύνθετη και «παγκόσμια» επικοινωνιακή μορφή. Περιλαμβάνει και μεταφέρει έναν άπειρο αριθμό εννοιών λόγω της στενής σχέσης της με τη φαντασία και τη σκέψη, το σώμα και τις κινητικές δεξιότητες. Η εκπαιδευτική δυναμική της μουσικής στο σχολικό πλαίσιο ποικίλη, κυμαίνεται από τον πειραματισμό μιας πολυαισθητηριακής προσέγγισης που υποστηρίζει την ενεργοποίηση διαφορετικών μαθησιακών διαδικασιών, στην ατομική γνωστική, συναισθηματική και κινητική ανάπτυξη και στην εξερεύνηση και ενίσχυση της συναισθηματικότητας στη διαδικασία κοινωνικοποίησης.

Όσον αφορά στην προοπτική ενίσχυσης του πολυαισθητηριακού χαρακτηριστικού μιας συμπεριληπτικής μουσικής προσέγγισης στην εκπαίδευση, ο στόχος είναι η ενίσχυση των αισθητηριακών-κινητικών ερεθισμάτων που ενεργοποιούνται από την ακοή και την κίνηση του σώματος μέχρι τη χρήση μιας συμβολικής και αφηρημένης γλώσσας. Ως αποτέλεσμα, καλύπτεται όλο το φάσμα των αισθήσεων (cognitive modes). Σύμφωνα με τον Daniel Levitin (2008), έναν Αμερικανό νευροεπιστήμονα και μουσικό που μελετά τη σημασία της μουσικής της μητέρας, ακούγοντας μουσική η μητέρα προκαλεί ψυχοκινητικές αντιδράσεις ήδη από την ηλικία του εμβρύου και κατά τους πρώτους μήνες της ζωής, με θετικές γνωστικές συνέπειες. Η μουσική μπορεί να προσφέρει σε ένα παιδί προκλήσεις και πολυαισθητηριακές εμπειρίες που προάγουν τη γνωστική ανάπτυξη και βελτιώνουν τις μαθησιακές ικανότητες. Η μουσική, ειδικότερα, έχει αποδειχθεί ότι βελτιώνει τις γνωστικές ικανότητες όπως ο προγραμματισμός, η μνήμη εργασίας, η αναστολή και η ευελιξία. Αυτές αναφέρονται ως εκτελεστικές λειτουργίες (EF). Αν και δεν υπάρχει συμφωνία για την εννοιολόγηση, όλοι αναγνωρίζουν τις πολυπλοκότητες και τη σημασία του EF για τη μάθηση και την ανάπτυξη (Gioia et al., 2000).

Η μουσική εκπαίδευση είναι απαραίτητη για τη γνωστική, συναισθηματική και κινητική ανάπτυξη των ατόμων και μπορεί να αποτελέσει πολύτιμη υποστήριξη για όλες τις πνευματικές ικανότητες των μαθητών, ιδιαίτερα εκείνων με Ειδικές Μαθησιακές Διαταραχές ή γενικευμένες, μη προσδιοριζόμενες δυσκολίες. Ακόμη και σε αυτή την περίπτωση, ωστόσο, είναι σημαντικό να μην πέσουμε στην παγίδα της χορήγησης φαρμάκων, καθώς πολλές ερευνητικές μελέτες έχουν δείξει ότι η μουσική μπορεί να βελτιώσει τη γνωστική ανάπτυξη των παιδιών κατά την παιδική ηλικία (Tinti, 2018). Οι μουσικές παρεμβάσεις συχνά ισχυρίζονται ότι βελτιώνουν τις κινητικές, γλωσσικές, κοινωνικές, γνωστικές και ακαδημαϊκές ικανότητες (Ho et al., 2003; Costa-Giomi, 2004; Schellenberg, 2004; Forgeard et al., 2008; Standley, 2008; Jentschke and Koelsch, 2009; Southgate and Roscigno, 2009; Yazejian and Peisner-Feinberg, 2009; Strait et al., 2010).

Αξίζει να αναφερθεί ότι η χρήση μουσικής στην τάξη επιτρέπει στους μαθητές να εξερευνήσουν τα συναισθήματά τους, να ανακαλύψουν τις εσωτερικές τους διαστάσεις και έτσι να αναπτύξουν και να βελτιώσουν τη συναισθηματικότητά τους. Η ενεργοποίηση αυτών

των διεξόδων επιτρέπει την αρμονική ανάπτυξη των διαδικασιών κοινωνικοποίησης που συνδέονται με τη δυνατότητα διεξαγωγής συνεργατικών εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων. Με αυτή την έννοια, η μουσική μπορεί να εξυπηρετήσει μια ποικιλία εκπαιδευτικών λειτουργιών, που κυμαίνονται από την καθαρή ψυχαγωγία έως την αποστολή μηνυμάτων, ακόμη και μεταξύ πολιτισμών, για να γίνει ένα εργαλείο ανοχής και αμοιβαίας κατανόησης. Η μουσική μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην κάλυψη των εκπαιδευτικών αναγκών των παιδιών, επειδή επιτρέπει την αυτοέκφραση, επιτρέποντας στο παιδί να εκφράσει συναισθήματα και συναισθήματα. Η μουσική δεν είναι μόνο πηγή ψυχαγωγίας, είναι επίσης μέσο επικοινωνίας με άλλους (Suthers and Niland, 2007).

Η μουσική, επιπλέον, έχει μια «δημοφιλή» πτυχή επειδή μιλάει σε όλους και μπορεί να μεταφέρει βαθιά μηνύματα. Η μουσική μπορεί να τραγουδήσει τις επιθυμίες για δικαιοσύνη και νομιμότητα μέσω της φαινομενικής απλότητας μιας λαϊκής και άμεσης γλώσσας και μπορεί να κλονίσει συνειδήσεις από την αδιαφορία, την απάθεια και την παραίτηση. Υπό αυτή την έννοια, το δυναμικό της μουσικής χωρίς αποκλεισμούς καθίσταται επίσης σαφές σε πολυπολιτισμικά πλαίσια, καθώς και το γεγονός ότι, τα τελευταία 20 χρόνια, η σχολική και πανεπιστημιακή μουσική εκπαίδευση έχει γίνει λιγότερο κυριαρχούμενη από τη δυτική κλασική μουσική. Μέσα σε ένα θεσμικό πλαίσιο μουσικής εκπαίδευσης, είναι πλέον δυνατή η μελέτη της λαϊκής μουσικής και η συμμετοχή σε πιο ανεπίσημα είδη μουσικών δραστηριοτήτων (Raymond & MacDonald, 2013).

Οι εκπαιδευτικοί, σε αυτό το πλαίσιο, διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην ενίσχυση των δυνατοτήτων της μουσικής χωρίς αποκλεισμούς μέσω του κατάλληλου εκπαιδευτικού σχεδιασμού, καθώς και της εξίσου κατάλληλης επιλογής και χρήσης διδακτικών επιστημών και στρατηγικών. Η τεχνολογική επανάσταση στις ψηφιακές συσκευές ακρόασης επέτρεψε την 24ωρη πρόσβαση σε ολόκληρες προσωπικές μουσικές συλλογές μέσω μικρών ψηφιακών συσκευών (MacDonald et al. 2012b). Ωστόσο, προκειμένου η μουσική να αξιοποιήσει πλήρως τις δυνατότητές της, οι εκπαιδευτικοί πρέπει να γνωρίζουν τις τεράστιες δυνατότητες που επιτρέπει και ενεργοποιεί η μουσική γλώσσα στις εκπαιδευτικές κοινότητες. Όπως επισημαίνει ο Lubet (2009), είναι δυνατή η ένταξη μέσω της μουσικής, αλλά υπάρχει επίσης μουσική και για συμπερίληψη.

Όταν ένα παιδί εισέρχεται στον κόσμο του σχολείου, ιδιαίτερα στο νηπιαγωγείο (3/6 ετών), η μουσική γίνεται ένα απαραίτητο και αναγκαίο εργαλείο: το νηπιαγωγείο είναι, τελικά, ένας χώρος της αφήγησης πολιτιστικών μορφών και νοημάτων, που επιτρέπει την ενσωμάτωση της κουλτούρας και των βιωμάτων, της έννοιας και της κατάστασης. Η σημασία της παιχνιδιάρικης εμπειρίας σε αυτό το σχολικό επίπεδο πρέπει απαραίτητα να αλληλοεπιδρά με τη σημασία της έκθεσης σε ακουστικές και κινητικές εμπειρίες που σχετίζονται με τη μουσική.

Η γνώση και η χρήση μουσικού λογισμικού μπορούν να διευκολύνουν σημαντικά πτυχές όπως η απόδοση σημασίας στη μουσική εμπειρία και η χρήση προσεγγίσεων που βασίζονται στην πολυαισθητηριακή πραγματικότητα. Είναι λοιπόν απαραίτητο οι εκπαιδευτικοί να έχουν υψηλό βαθμό οργανωτικής και λειτουργικής ευελιξίας, ακόμη και με τη χρήση των απλούστερων τεχνολογικών και μη τεχνολογικών εργαλείων, και οι

προσεγγίσεις αυτές να ενσωματωθούν σε ένα καλά σχεδιασμένο παιδαγωγικό σχέδιο με στόχο την ενσωμάτωση κάθε μαθητή (με τα μοναδικά χαρακτηριστικά του) στην τάξη.

Από την άποψη του διδακτικού σχεδιασμού, η προσέγγιση της μουσικής πρέπει να αποτελεί μέρος του εβδομαδιαίου διδακτικού προγράμματος, και αυτό συμβαίνει μέσω της ακρόασης, που προτείνεται με βάση τις δραστηριότητες του προγράμματος σπουδών, μέσω του τραγουδιού, επίσης ως εφεύρεση και αυτοσχεδιασμός, σε συνδυασμό με δραστηριότητες και παιχνίδια, συμπεριλαμβανομένων των κινητικών παιχνιδιών, που εκτελούνται στο γυμναστήριο, και μέσω δραστηριοτήτων μουσικής αντίληψης και παραγωγής χρησιμοποιώντας τη φωνή, σώμα, και αντικείμενα. Η τελευταία αυτή πτυχή μπορεί επίσης να εφαρμοστεί με τη βοήθεια καθηγητών μουσικής που είναι ειδικοί σε σχετικά θέματα. Είναι σημαντικό οι προτεινόμενες δραστηριότητες να περιλαμβάνουν ολόκληρη την τάξη, καθώς αυτό έχει θετική επίδραση στα κίνητρα και την αυτοεκτίμηση όλων των μαθητών: κάθε μαθητής συνεισφέρει και συμμετέχει στις δραστηριότητες με τον τρόπο που βρίσκει πιο ευχάριστο.

1.3. ΤΑ ΤΟΠΙΚΑ ΠΛΑΙΣΙΑ

Σε αυτή την ενότητα, παρουσιάζουμε μια σύντομη επισκόπηση των πολιτικών της αντίστοιχης χώρας σχετικά με τη μουσική εκπαίδευση και τον ρόλο της μουσικής: Ελλάδα, Κύπρος, Ιταλία, Πολωνία και Σουηδία.

1.3.1 ΕΛΛΑΔΑ

Η μουσική εκπαίδευση στην Ελλάδα ξεκινά από το νηπιαγωγείο και συνεχίζεται στις ανώτερες βαθμίδες της εκπαίδευσης. Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση διδάσκεται ως ατομικό μάθημα (1 ώρα την εβδομάδα) από τον δάσκαλο ειδικότητας (δάσκαλος μουσικής), ενώ η μουσική εκπαίδευση στο νηπιαγωγείο διδάσκεται από τον δάσκαλο της τάξης.

Σύμφωνα με τον νόμο, το Πρόγραμμα Σπουδών Μουσικής έχει διαμορφωθεί με βάση τέσσερις άξονες (ΙΕΠ, 2021) και ο εκπαιδευτικός επιλέγει τον κατάλληλο σύμφωνα με τα αναμενόμενα αποτελέσματα και στη συνέχεια σχεδιάζει τις αντίστοιχες μαθησιακές δραστηριότητες. Οι τέσσερις άξονες διαμόρφωσης του Μουσικού Προγράμματος είναι:

- Η αντίληψη των στοιχείων και των εννοιών της μουσικής
- Η απόκτηση μουσικών δεξιοτήτων
- Η απόκτηση γνωστικών δεξιοτήτων
- Κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη

Με βάση τον σκοπό του μαθήματος της Μουσικής, τα γενικά και ειδικά αναμενόμενα αποτελέσματα, καθώς και τους τέσσερις άξονες, το Μουσικό Πρόγραμμα διαμορφώνεται σε τέσσερα Θεματικά Πεδία, τα οποία περιλαμβάνουν αντίστοιχα περιεχόμενα:

Θεματικός τομέας 1. Έννοιες και Βασικά στοιχεία της Μουσικής

Θεματικός τομέας 2. Είδος μουσικής, σύγχρονη, μέσα από την πορεία της ιστορίας και των γεωγραφικών περιοχών

Θεματικός τομέας 3. Συνδέοντας τη μουσική με την τέχνη και τις επιστήμες

Θεματικός τομέας 4. Η μουσική στη ζωή, μέσα και έξω από το σχολείο

Σύμφωνα με το Σχολικό Πρόγραμμα Σπουδών (ΑΠΣ) και το Διεπιστημονικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) (ΦΕΚ 303/τ. Β'/ 13-3-2003) ο σκοπός της εκμάθησης μουσικής είναι διττός: α) να αναπτύξει και να καλλιεργήσει την ικανότητα τού μαθητή να απολαμβάνει αισθητικά τη μουσική όταν την ακούει, την εκτελεί και τη συνθέτει, ενώ ταυτόχρονα β) στοχεύει στην καλλιέργεια της δημιουργικότητας, αλλά και της προσωπικότητας του μαθητή, συμμετέχοντας ενεργά στις διάφορες μουσικές δραστηριότητες (Μουστάρδα & Πενεκέλης, 2010 και Τσακαλίδης, 2021).

Βασική καινοτομία του προγράμματος σπουδών είναι η προσέγγιση της γνώσης μέσω της διεπιστημονικότητας. Δηλαδή, η ολιστική προσέγγιση ενός μαθήματος με την οριζόντια σύνδεση όλων των γνωστικών θεμάτων μέσω εργασιών και όχι η απλή εμβάθυνση σε ένα ενιαίο μάθημα (κάθετη σύνδεση) ή διεπιστημονικότητα, όπου υπάρχουν διακριτά μαθήματα ως διάταξη της σχολικής γνώσης αλλά επιχειρεί με διάφορους τρόπους να συσχετίσει μεταξύ τους το περιεχόμενο αυτών των διακριτών μαθημάτων (ΙΕΠ, 2021).

Στο πλαίσιο των δομών του προγράμματος σπουδών, το Υπουργείο Παιδείας επισημαίνει ότι, μέσα από τη βιωματική προσέγγιση που το χαρακτηρίζει, μπορεί να αποτελέσει σημαντικό εργαλείο διαπολιτισμικής και συμπεριληπτικής εκπαίδευσης, καλλιεργώντας αβίαστα ένα κλίμα ψυχολογικής αποδοχής όλων των μαθητών, εξάλειψης του φανατισμού και της βίας, καταπίεσης των κοινωνικών ανισοτήτων, ξενοφοβίας, ρατσισμού και κοινωνικού αποκλεισμού, που απορρέουν από ιδιαίτερες και διαφορετικές σχέσεις και αναπτύσσουν διαπροσωπικές σχέσεις ανεξαρτήτως γλώσσας, θρησκείας ή εθνοτικής καταγωγής. Μπορεί επίσης να χρησιμεύσει ως σημαντικό όχημα για την καλλιέργεια αξιών και την έκφραση γενικών ανησυχιών των νέων σε σχέση με τα κοινωνικά, οικολογικά κ.λπ. θέματα (Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2011 και ΙΕΠ, 2021). Ως εκ τούτου, η συμβολή και ο ρόλος της μουσικής στη διαχείριση της τάξης και στη διδασκαλία άλλων μαθημάτων είναι πολύ σημαντικό. Ωστόσο, το αν θα χρησιμοποιηθεί ή όχι από εκπαιδευτικούς άλλων ειδικοτήτων εξαρτάται από τον ίδιο τον δάσκαλο, τις μουσικές του γνώσεις, το αν έχει λάβει μέρος σε κάποια μορφή επιμόρφωσης και τη σχέση του με τον δάσκαλο μουσικής του σχολείου (Τσακαλίδης, 2021).

1.3.2. ΚΥΠΡΟΣ

Η μουσική εκπαίδευση στην Κύπρο ξεκινά από το νηπιαγωγείο και συνεχίζεται στις ανώτερες βαθμίδες της εκπαίδευσης. Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση διδάσκεται ως ατομικό μάθημα (2 ώρες την εβδομάδα) από τον δάσκαλο της τάξης που μπορεί, σε κάποιες περιπτώσεις, να έχει κάποιες μουσικές γνώσεις, ενώ η μουσική ως μάθημα στο νηπιαγωγείο διδάσκεται από τον δάσκαλο της τάξης. Στα δημοτικά σχολεία, όλοι οι μαθητές έχουν Μουσικά Βιβλία που επανεκδίδονται και διανέμονται από το Υπουργείο Παιδείας σε όλους τους μαθητές στην Κύπρο.

Οι στόχοι του Προγράμματος Σπουδών μουσικής είναι οι μαθητές θα είναι σε θέση :

- Να αναπτύξουν τις δεξιότητες ενεργητικής ακρόασης
- Να αναπτύξουν τις φωνητικές τους δεξιότητες
- Να αναπτύξουν δεξιότητες στο παίξιμο ενός Μουσικού σχολείου
- Να αποκτήσουν γνώσεις και να αναπτύξουν δεξιότητες στην ανάγνωση και αποκωδικοποίηση διαφόρων ειδών μουσικής και σημειογραφίας
- Να αποκτήσουν γνώση των βασικών στοιχείων της μουσικής (ρυθμός, μελωδία, αρμονία/υφή, δομή, δυναμική, τέμπο και άρθρωση) καθώς και τους διάφορους τρόπους με τους οποίους όλα τα παραπάνω συνδυάζονται σε διαφορετικά μουσικά στυλ
- Να αποκτήσουν και να ενισχύσουν θετικές στάσεις και συμπεριφορές που αφορούν τις μουσικές δραστηριότητες της ενεργητικής ακρόασης μουσικής, της μουσικής εκτέλεσης και σύνθεσης.

Το πρόγραμμα σπουδών βασίζεται στους ακόλουθους άξονες:

- Συμβολή στη δημιουργικότητα των μαθητών προσφέροντάς τους ευκαιρίες αυτοέκφρασης και προβληματισμού καθώς και ευκαιρίες ανάπτυξης δεξιοτήτων για καινοτομία.
- Παροχή στους μαθητές γνώσεων και δεξιοτήτων από βιωματική μάθηση.
- Συμβολή στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και της ικανότητας των μαθητών και των μαθητριών για την επίλυση προβλημάτων, όξυνση της μνήμης, μαθησιακή ανάπτυξη των δεξιοτήτων τους καθώς και στην απόκτηση μεταγνωστικών δεξιοτήτων.
- Συμβολή στην ανάπτυξη της αισθητικής κρίσης και ευαισθησίας των μαθητών, παρέχοντάς τους ευκαιρίες να αξιολογήσουν την εργασία τους και το έργο των άλλων.
- Παροχή, μέσω ομαδικών δραστηριοτήτων, της ευκαιρίας στους μαθητές να κοινωνικοποιηθούν, να αναπτύξουν δεξιότητες συνεργασίας, να αλληλοεπιδράσουν και να σεβαστούν τους άλλους.

1.3.3 ΙΤΑΛΙΑ

Στο ιταλικό σχολικό πλαίσιο, η μουσική διαδραμάτιζε πάντα σημαντικό ρόλο, παρόλο που συχνά γινόταν κατανοητή από την άποψη της διδασκαλίας πάνω απ' όλα, δηλαδή ως πειθαρχία που πρέπει να διδάσκεται στο κανονικό πρόγραμμα σπουδών των παιδιών και των νέων. Συγκεκριμένα, υιοθετώντας την εθνική διάκριση της δεκαετίας του 1920 μεταξύ θεωρητικών γνώσεων και επαγγελματοποίησης πρακτικών πτυχών, η μουσική έχει υποβιβαστεί στην απόκτηση γνώσεων και μουσικής πρακτικής σε Ωδεία, δηλαδή σε εκπαιδευτικά ιδρύματα ειδικά σχεδιασμένα για την επαγγελματοποίηση των μουσικών. Η μουσική εκπαίδευση έχει επιφορτιστεί με τις διάφορες πτυχές της μουσικής, που νοούνται ως παράγοντας στην εκπαιδευτική ανάπτυξη του ατόμου, χωρίς επαγγελματικές προθέσεις. Η μουσική εκπαίδευση είναι παρούσα στο πρόγραμμα σπουδών του δημοτικού σχολείου, στο γυμνάσιο μέσω σχεδόν εξ ολοκλήρου θεωρητικής διδασκαλίας του μαθήματος και απουσιάζει σχεδόν εξ ολοκλήρου στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, με εξαίρεση τις

περιορισμένες εμπειρίες σε λίγα ινστιτούτα όπου η διδασκαλία ενός μουσικού οργάνου είναι παρούσα.

Αυτό που ιστορικά έλειπε από το σχολικό σύστημα είναι η προσοχή σε όσους ακούν μουσική και τη χρησιμοποιούν για να εμπλουτίσουν τις προσωπικές τους αξίες.

Η καθιέρωση της αυτονομίας των σχολείων (διάταγμα 275/99) διευκόλυνε τη διάδοση μεγαλύτερης έμφασης στις καλλιτεχνικές πτυχές. Το «Μουσικό Πρόγραμμα» γεννήθηκε στον τομέα της μουσικής και κατέστη δυνατή η δημιουργία 400 μουσικών εργαστηρίων σε ισάριθμα σχολεία από το 1999 έως το 2001 χάρη στην ειδική χρηματοδότηση που παρείχε ο νόμος 440. Στόχος του έργου ήταν η διάδοση της μουσικής ως εκπαιδευτικού εργαλείου, αποφεύγοντας παράλληλα οποιαδήποτε επαγγελματοποίηση. Υπήρξε χρηματοδότηση από ευρωπαϊκά κονδύλια στο πλαίσιο των μέτρων για την καταπολέμηση της εγκατάλειψης του σχολείου και την επανένταξη των ατόμων που είχαν εγκαταλείψει το σχολείο. Με τη χρήση νέων τεχνολογιών που εφαρμόζονται στη μουσική, εισάγεται ένα σημαντικό καινοτόμο στοιχείο σε μια μουσική κουλτούρα που πολύ συχνά συνδέεται αποκλειστικά με τη διατήρηση της πλούσιας ιστορικής κληρονομιάς της κλασικής μουσικής, και έτσι έχει ενεργοποιηθεί κυρίως στη νότια Ιταλία, η οποία ιστορικά υπέφερε από υψηλά ποσοστά εγκατάλειψης του σχολείου.

Ωστόσο, όπως καθιστά σαφές η έκθεση (Fiorchetta, 2008), η ανάγκη για πιο διαδεδομένη μουσική μάθηση έγινε αισθητή από τους ηθοποιούς ως πραγματική εκπαιδευτική ανάγκη, οδηγώντας στη σύσταση της «Επιτροπής Πρακτικής Εκμάθησης Μουσικής για Όλους τους Μαθητές», η οποία ξεκίνησε μια χαρτογράφηση της σχολικής πραγματικότητας που είχε θέσει σε εφαρμογή πρωτοβουλίες για την προώθηση της μουσικής πρακτικής και εργαλείων για τη μουσική γνώση. Αυτή η έρευνα δεν επικεντρώνεται στο μάθημα της μουσικής με τη θεωρητική έννοια, αλλά μάλλον στην «πρακτική» εφαρμογή της, προκειμένου να επιβεβαιώσει την αρχή της «δημιουργίας μουσικής», της παραγωγής, της ανάπτυξης της μουσικότητας για όλους, της δημιουργικότητας και της εσωτερικής παιδαγωγικής σχέσης μεταξύ γνώσης και πράξης. Ο σχηματισμός αυτής της επιτροπής διασφαλίζει και στοχεύει στη διάδοση της ιδέας ότι η άσκηση της τέχνης είναι μια πραγματική ανάγκη του σύγχρονου, μαζικού, δημοκρατικού σχολείου για όλους (<https://www.miur.gov.it/web/guest/chi-siamo1>). Υπήρχε ανάγκη για αναζωογόνηση, διαφάνεια, κίνητρα των μαθητών και ένα μεγάλο ερέθισμα στη δημιουργικότητα, το οποίο μόνο η καλλιτεχνική πρακτική, η καλλιτεχνική «μάθηση» μπορεί να τονώσει (Berlinguer, 2008).

Μετά από χρόνια αναταραχής, κάτι άλλαξε, ξεκινώντας με ερεθίσματα διεθνούς πλαισίου. Πράγματι, στη σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 18ης Δεκεμβρίου 2006, η «πολιτιστική συνείδηση και έκφραση» εμφανίζεται ως ικανότητα σχετικά με «τη σημασία της δημιουργικής έκφρασης ιδεών, εμπειριών και συναισθημάτων σε ένα ευρύ φάσμα μέσων, συμπεριλαμβανομένης της μουσικής, των τεχνών του θεάματος, της λογοτεχνίας και των εικαστικών τεχνών». Ένα αποτελεσματικό εκπαιδευτικό μάθημα

συμβάλλει στην ανάπτυξη των βασικών ικανοτήτων για τη δια βίου Μάθηση (ECR 2006/962/EC) και των βασικών ικανοτήτων για την ιδιότητα του πολίτη (Υπουργική Απόφαση 139/07) στο πλαίσιο της δια βίου μάθησης.

Το διάταγμα 8 του Υπουργού Παιδείας της 31ης Ιανουαρίου 2011 σηματοδοτεί την πρώτη προσπάθεια ορισμού μιας αυτόνομης και αναγνωρίσιμης παρουσίας του μαθήματος της μουσικής στα δημοτικά σχολεία. Όπως αναφέρεται στο άρθρο 1, το κείμενο του διατάγματος έχει ως αντικείμενο πρωτοβουλίες που αποσκοπούν στη διάδοση του μουσικού πολιτισμού και της μουσικής πρακτικής στα σχολεία, στην πιστοποίηση της μουσικής διδασκαλίας και στην κατάρτιση του προσωπικού που του έχει ανατεθεί, με έμφαση στα δημοτικά σχολεία. Οι δραστηριότητες που θα προωθηθούν αποσκοπούν στην προώθηση της οργανικής και χορωδιακής μουσικής πρακτικής και κουλτούρας σε όλες τις βαθμίδες και τις σχολικές τάξεις, καθώς και στην ενθάρρυνση της καθετοποίησης των μουσικών προγραμμάτων σπουδών και στην αξιολόγηση και βελτίωση των διδακτικών πρακτικών και των διαδρομών κατάρτισης του διδακτικού προσωπικού που είναι υπεύθυνο για τη διδασκαλία μουσικών κλάδων.

Οι Δείκτες του *Εθνικού Προγράμματος Σπουδών* παρουσιάζουν ένα πιο δομημένο έργο. Σύμφωνα με το Υπουργικό Διάταγμα 254 της 16ης Νοεμβρίου 2012, το οποίο περιέχει τους Εθνικούς Δείκτες για το *Πρόγραμμα Σπουδών προσχολικής και του Πρώτου Κύκλου*, η μουσική αποτελεί θεμελιώδες και καθολικό στοιχείο της ανθρώπινης εμπειρίας. Παρέχει έναν συμβολικό και σχεσιακό χώρο που ευνοεί την ενεργοποίηση των διαδικασιών συνεργασίας και κοινωνικοποίησης, την απόκτηση εργαλείων γνώσης, την ενίσχυση της δημιουργικότητας και της συμμετοχής και την ανάπτυξη της αίσθησης του ανήκειν στην κοινωνία.

Η μουσική παιδεία αποτελείται από πρακτικές και γνώσεις, οι οποίες αρθρώνονται σε δύο διαστάσεις στο σχολείο: α) παραγωγή, η οποία συνεπάγεται άμεση δράση (διερευνητική, συνθετική, ερμηνευτική) με και πάνω σε ηχητικά υλικά, ιδιαίτερα μέσω χορωδιακών και μουσικών δραστηριοτήτων και β) συνειδητή απόλαυση, η οποία συνεπάγεται την κατασκευή και επεξεργασία προσωπικών, κοινωνικών και πολιτιστικών εννοιών σε σχέση με τα γεγονότα, γεγονότα και έργα του παρόντος και του παρελθόντος. Το τραγούδι, η πρακτική των μουσικών οργάνων, η δημιουργική παραγωγή, η ακρόαση, η κατανόηση και ο κριτικός στοχασμός ενθαρρύνουν την ανάπτυξη της μουσικότητας μέσα σε κάθε άτομο. Προάγουν την ενσωμάτωση των αντιληπτικών-κινητικών, γνωστικών και συναισθηματικών-κοινωνικών συνιστωσών της προσωπικότητας και συμβάλλουν στην ψυχοφυσική ευεξία στο πλαίσιο της πρόληψης της δυσφορίας, ανταποκρινόμενα στις ανάγκες, τις επιθυμίες, τις ερωτήσεις και τα χαρακτηριστικά των διαφόρων ηλικιακών ομάδων. Συγκεκριμένα, μέσω της εμπειρίας της δημιουργίας μουσικής όλοι μαζί, όλοι θα μπορούν να είναι ικανοί να διαβάζουν και να γράφουν μουσική, καθώς και να την παράγουν μέσω αυτοσχεδιασμού, που ορίζεται ως χειρονομία ή σκέψη που ανακαλύπτεται τη στιγμή που συμβαίνει: αυτοσχεδιασμός σημαίνει σύνθεση στη στιγμή.

Το μάθημα της μουσικής αναφέρεται σε μια σειρά από αλληλένδετες εκπαιδευτικές λειτουργίες. Οι μαθητές ασκούν την ικανότητά τους για συμβολική αναπαράσταση της πραγματικότητας, αναπτύσσουν ευέλικτη, διαισθητική, δημιουργική σκέψη και συμμετέχουν στην κληρονομιά διαφορετικών μουσικών πολιτισμών όσον αφορά στη μουσική γνωστική-πολιτιστική λειτουργία. Χρησιμοποιούν τις συγκεκριμένες δεξιότητες για να κατανοήσουν τις έννοιες, τους τρόπους ζωής και τις αξίες της κοινότητας στην οποία αναφέρονται. Μέσα από τη γλωσσική-επικοινωνιακή λειτουργία, η μουσική εκπαιδεύει τους μαθητές στην έκφραση και την επικοινωνία μέσα από τα ειδικά εργαλεία και τεχνικές του πολιτισμού της. Οι μαθητές αναστοχάζονται σχετικά με τη συμβολική επισήμοποίηση των συναισθημάτων στις σχέσεις τους με έργα τέχνης χρησιμοποιώντας τη συναισθηματική-συναισθηματική λειτουργία. Μέσω της ταυτότητας και της διαπολιτισμικής λειτουργίας της, η μουσική βοηθά τους μαθητές να συνειδητοποιήσουν την πολιτιστική τους κληρονομιά, παρέχοντας παράλληλα εργαλεία για γνώση, σύγκριση και σεβασμό για άλλες πολιτιστικές και θρησκευτικές παραδόσεις. Μέσω της σχεσιακής λειτουργίας της, η οποία βασίζεται σε κοινές πρακτικές και ακρόαση, καθιερώνει διαπροσωπικές και ομαδικές σχέσεις. Προσδίδει στους μαθητές μια καλλιτεχνική ευαισθησία βασισμένη στην ερμηνεία τόσο των ηχητικών μηνυμάτων όσο και των έργων τέχνης μέσω της κριτικής-αισθητικής λειτουργίας, αυξάνοντας την αυτονομία της κρίσης τους και το επίπεδο αισθητικής απόλαυσης της πολιτιστικής κληρονομιάς. Η μουσική, ως μέσο έκφρασης και επικοινωνίας, βρίσκεται συνεχώς σε διάλογο με άλλες τέχνες και είναι ανοιχτή σε ανταλλαγή και αλληλεπίδραση με διάφορα πεδία γνώσης.

Από κανονιστική άποψη (Ν. 107/15 και με Ν.Δ. 60/17) το Σχολικό Ίδρυμα έχει την ευκαιρία και το καθήκον να παρέχει άφθονο χώρο για την ενίσχυση των δεξιοτήτων στη μουσική πρακτική και τον πολιτισμό (γ.7 επιστολή 3 Ν. 107/15). Από την προσχολική έως τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, η μουσική και η τέχνη είναι πλέον πλήρως ενσωματωμένες σε όλα τα προγράμματα σπουδών. Η μουσική, ιδιαίτερα, αναφέρεται επίσημα ως βασική εκπαιδευτική απαίτηση για όλους τους μαθητές.

Έχουν αναληφθεί διάφορες πρωτοβουλίες για την προσπάθεια υλοποίησης αυτού του οράματος για την μουσική. Τον Νοέμβριο του 2017, το Υπουργείο Παιδείας, Πανεπιστημίων και Έρευνας ξεκίνησε μια πρωτοβουλία σε συνεργασία με την Εθνική Επιτροπή για την Πρακτική Μάθηση της Μουσικής για Όλους τους Μαθητές (Cnam), υπό την προεδρία του πρώην Υπουργού Luigi Berlinguer, για την ανάδειξη της μουσικής και των άλλων τεχνών ως κεντρικά στοιχεία της εκπαιδευτικής πρακτικής στα σχολεία, συμπεριλαμβανομένης της ψηφιακής τους απόκλισης. Περισσότερα από 1.350 σχολεία στην Ιταλία συμμετείχαν στο «Nessun Parli...: μουσική και τέχνη πέρα από τα λόγια», μια ημέρα προβληματισμού και εορτασμού την οποία παρακολούθησαν 675.000 μαθητές. 660 καλλιτέχνες, κυρίως μαθήτριες και μαθητές, εμφανίστηκαν στα κεντρικά γραφεία του Υπουργείου στη Ρώμη στη Viale Trastevere.

Το ευρωπαϊκό έργο *weDraw*, για παράδειγμα, στοχεύει στην ανάπτυξη μιας νέας πολυαισθητηριακής μεθόδου διδασκαλίας που συνδέει την αριθμητική και τη γεωμετρία μέσω της μουσικής, του χορού και της ζωγραφικής.

Το έργο συντονίζεται από το ΙΙΤ-Ιταλικό Ινστιτούτο Τεχνολογίας και είναι το αποτέλεσμα έρευνας σχετικά με τη χρήση των αισθήσεων στη μάθηση από παιδιά ηλικίας 6 έως 10 ετών στο πλαίσιο ενός ευρωπαϊκού έργου που χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Πρόγραμμα Έρευνας και Καινοτομίας Horizon 2020 της Ευρωπαϊκής Ένωσης βάσει της συμφωνίας επιχορήγησης αριθ. 732391) για τη δημιουργία νέων πολυαισθητηριακών τεχνολογιών για την εκμάθηση μαθηματικών και γεωμετρικών εννοιών, με στόχο τη διεύρυνση του φάσματος των εκπαιδευτικών επιλογών. Το weDRAW δημιουργήθηκε από την επιθυμία να βοηθήσει τα παιδιά του δημοτικού σχολείου να μάθουν αριθμητική και γεωμετρία μέσω αισθητηριακών μεθόδων. Κάθε παιδί θα είναι σε θέση να παίξει τα παιχνίδια μάθησης χρησιμοποιώντας την προτιμώμενη αισθητηριακή μέθοδο (όραση, αφή ή ακοή), ενώ παράλληλα θα μάθει να ενσωματώνει πληροφορίες από πολλαπλές αισθήσεις ταυτόχρονα.

Ωστόσο, η ένταξη μέσω της μουσικής φαίνεται να είναι πιο διαδεδομένη στα σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Όπως στο πρόγραμμα «Μουσική ενάντια στις μαφίες», για παράδειγμα. Μια ποικιλόμορφη συλλογή σκέψεων, ιδεών, προτάσεων και επιτόπιας δέσμευσης, με την υποστήριξη της Libera (μιας ιταλικής οργάνωσης κατά της μαφίας), η οποία στοχεύει στην ευαισθητοποίηση των νέων μέσω του πολιτισμού, της τέχνης, της εκπαίδευσης, της μουσικής, της αίσθησης των πολιτών και της αγάπης για τους κανόνες. Η σημασία της μουσικής στην πρόληψη, τον έλεγχο και την έναρξη της νομιμότητας τονίζεται εδώ.

Προσπαθώντας να σκιαγραφήσουμε όσα έχουν αναλυθεί μέχρι τώρα, αυτό που είναι αξιοσημείωτο στο ιταλικό σύστημα είναι μια συνεχής τάση στην εκπαιδευτική πρακτική να κατανοεί τη μουσική ως μαθησιακή εμπειρία παρά ως εκπαιδευτική προσέγγιση, αλλά αυτό που φαίνεται να λείπει είναι μια περιεκτική αναγνώριση της μουσικής εμπειρίας όπως αποκαλύπτεται από τη διεθνή βιβλιογραφία.

1.3.4. ΠΟΛΩΝΙΑ

Η μουσική εκπαίδευση ξεκινά στην Πολωνία από το νηπιαγωγείο. Το νηπιαγωγείο βασίζεται στη μάθηση παίζοντας και ο κύριος ρόλος του είναι να προετοιμάσει τα παιδιά για τη σχολική εκπαίδευση. Καθώς δεν υπάρχουν συγκεκριμένα μαθήματα, η μουσική εκπαίδευση είναι μάλλον ένα εργαλείο για την ανάπτυξη ενός παιδιού παρά το αντικείμενο της διδασκαλίας. Αποτελεί μέρος της γνωστικής σφαίρας της προσχολικής εκπαίδευσης.

Στο εθνικό πρόγραμμα σπουδών αναφέρεται ότι η μουσική είναι ένα αντικείμενο πειραματισμού με τη φωνή και τον ήχο. Τα παιδιά θα πρέπει να αναπτύξουν τη μουσική τους φαντασία, να ακούσουν, να παίξουν και να δημιουργήσουν μουσική, να τραγουδήσουν τραγούδια, να μετακινηθούν στη μουσική, να παρατηρήσουν αλλαγές στη φύση της

μουσικής, π.χ. δυναμική, ρυθμό και τόνο, και να την εκφράσουν με κίνηση, να αντιδράσουν σε σήματα, να φτιάξουν μουσική χρησιμοποιώντας όργανα και άλλες πηγές ήχου, να τραγουδήσουν τραγούδια από παιδικό ρεπερτόριο και εύκολα δημοτικά τραγούδια, να συμμετέχουν σε συλλογική μουσική δημιουργία, να εκφράσουν συναισθήματα και μη μουσικά φαινόμενα με διάφορα μέσα μουσικής δραστηριότητας, να ακούνε μουσική, να εκτελούν ή αναγνωρίζουν μελωδίες, τραγούδια, π.χ. σημαντικά για όλα τα παιδιά στο νηπιαγωγείο ή τον εθνικό ύμνο.

Αυτό δείχνει ότι η μουσική σε επίπεδο πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη γνωστική ανάπτυξη, καθώς και στην οικοδόμηση της κοινότητας και ακόμη και στη συνειδητοποίηση της εθνικότητας.

Στα σχολεία γενικής εκπαίδευσης (Grammar Schools) υπάρχουν δύο επίπεδα στην Πολωνία: αρχικά, γνωστή ως εκπαίδευση πρώιμου σταδίου (τάξεις I-III) και αργότερα πρωτοβάθμια (IV-VIII). Η εκπαίδευση σε πρώιμο στάδιο είναι ενιαία – δε χωρίζεται σε συγκεκριμένα μαθήματα. Ως εκ τούτου, υπάρχουν 11 στάδια εκπαίδευσης που συνδυάζονται σε μία διαδικασία (π.χ. μαθηματικά, γλώσσα, φυσική, αγωγή κ.λπ.). Το μάθημα της μουσικής είναι ένα από αυτά. Σε αυτό το στάδιο, η μουσική δε γίνεται αντιληπτή ως εργαλείο, αλλά αποτελεί μέρος της εκπαιδευτικής διαδικασίας και αντιμετωπίζεται ως μάθημα. Ως εκ τούτου, υπάρχει μια δήλωση σχετική, που εκφράζεται στο εθνικό πρόγραμμα σπουδών. Υπάρχουν πέντε στάδια του μαθήματος της μουσικής:

- 1) Ακούγοντας τη μουσική – όπου ένα παιδί ακούει, αναζητά πηγές ήχου και τις αναγνωρίζει. Ακούει μουσική σε συνδυασμό με σωματική δραστηριότητα, χειρονομίες που παράγουν ήχο: παλαμάκια, χτυπήματα, χτυπήματα στους μηρούς κ.λπ., και συνοδεύεται από απλές ενορχηστρωτικές συμφωνίες · αντιδρά σε μουσικά σήματα σε διάφορες καταστάσεις εργασίας· διακρίνει ήχους μουσικής, π.χ. υψηλής-χαμηλής, μακριές-βραχείες, απαλές-δυνατές, ανθρώπινες φωνές: σοπράνο, μπάσο· διακρίνει και ονομάζει συγκεκριμένα μουσικά όργανα· διακρίνει μεταξύ μουσικής που εκτελείται από σολίστ, χορωδία, ορχήστρα. διακρίνει τη μουσική με βάση το κομμάτι που ακούγεται: λυπημένη, χαρούμενη, ζωντανή, εμβατήριο κ.λπ.· ακούει με προσοχή μικρά κομμάτια μουσικής.
- 2) Τραγουδώντας – ένα παιδί τραγουδά διαφορετικά σύνολα ήχων, συλλαβές, χρησιμοποιεί γνωστές μελωδίες και δημιουργεί τις δικές του, μιμείται ήχους ζώων, τραγουδά τραγούδια κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού, του μαθήματος, των σχολικών εορτών, των διακοπών, συμπεριλαμβανομένων των εθνικών εορτών. Τραγουδά ύμνους, τραγούδια, χαρακτηριστικά των πολωνικών παραδόσεων και εθίμων, μερικά πατριωτικά και ιστορικά κομμάτια. Τραγουδά φροντίζοντας για τη σωστή στάση του σώματος, την άρθρωση και την αναπνοή, διατηρώντας παράλληλα το φυσικό εύρος της φωνής, αναγνωρίζει και τραγουδά τον πολωνικό ύμνο. τραγουδάει μερικά επιλεγμένα σύντομα τραγούδια σε μια ξένη γλώσσα.

- 3) Χορεύοντας και μέσω κίνησης – όπου ένα παιδί δείχνει με κίνηση το μουσικό περιεχόμενο (π.χ. δυναμική, διάθεση, τόνος, ρυθμός, άρθρωση) και μη μουσικό περιεχόμενο (π.χ. πλοκή, συναισθήματα, έννοια μετάφραση λέξεων), δημιουργεί κινητικούς αυτοσχεδιασμούς εμπνευσμένους από ομοιοκαταληξίες και ρυθμικά κείμενα, χορεύει, κινείται και χορεύει σύμφωνα με τα μοτίβα κίνησης που δημιουργεί ο ίδιος, με σκηνικά, χωρίς μουσική και με μουσική. Δημιουργεί ακολουθίες και μοτίβα κίνησης στα αγαπημένα του μουσικά κομμάτια, τα χρησιμοποιεί για κινούμενα σχέδια και διασκέδαση σε μια ομάδα. Χορεύει σύμφωνα με τα μοτίβα κίνησης που χαρακτηρίζουν επιλεγμένους χορούς.
- 4) Παίζοντας όργανα – ένα παιδί παίζει με την ανάθεση του δάσκαλου και τα δικά του ρυθμικά μοτίβα; Εκτελεί ρυθμικά θέματα επιλεγμένων, γνωστών μουσικών κομματιών (λαϊκών, δημοφιλών, παιδικών, κλασικών, φωνητικών, οργανικών, πολωνικών και ξένων) με τη χρήση κρουστών οργάνων· εφαρμόζει ρυθμικά μοτίβα και θέματα, πειραματίζεται, για παράδειγμα, με ραβδιά, κουτιά, χαρτί, γρασίδι, σωλήνες, σφυρίχτρες, παφλασμό νερού. Παίζει με όργανα από φυσικά και άλλα υλικά και χρησιμοποιεί τέτοια όργανα για συνοδεία, παραγωγή ήχου κατά τη διάρκεια παιχνιδιών και εκπαιδευτικών καθηκόντων, οργάνωση συναυλιών και θεατρικών παραστάσεων · συνοδεύει τραγούδια, χρησιμοποιεί κινήσεις που παράγουν ήχο (π.χ. χτύπημα, χειροκρότημα, κλικ, χτύπημα μηρών), πειράματα και αναζητήσεις ήχων, μέρη γνωστών μελωδιών χρησιμοποιώντας π.χ. μεταλλόφωνο, ξυλόφωνο, φλάουτο, πολωνικό φλάουτο, παίζει μελωδίες τραγουδιών και μουσικών κομματιών.
- 5) Μουσική σημειογραφία- όπου ένα παιδί εξηγεί διάφορες μορφές εγγραφής ήχων και μουσικής, π.χ. εγγραφή χρησιμοποιώντας υπολογιστή, συσκευή εγγραφής φωνής, τηλέφωνο ή ηχογράφηση χρησιμοποιώντας μουσική σημειογραφία, καταγράφει ήχους ενώ παίζει με κρουστά όργανα, π.χ. μέσω της διάταξης εικονογραμμάτων, ρυθμικών μπλοκ, χρωμάτων, αριθμών ή εικόνων, κρυπτογραφεί, κωδικοποιεί, χρησιμοποιεί την δημιουργία στο παιχνίδι. Χρησιμοποιεί μια επιλεγμένη σημειογραφία μελωδίας ενώ παίζει ένα όργανο: μεταλλόφωνο, ξυλόφωνο, φλάουτο, πολωνικό φλάουτο.

Το πρόβλημα είναι ότι σε επίπεδο προετοιμασίας των μελλοντικών εκπαιδευτικών στα Πανεπιστήμια, δεν απαιτούνται μουσικές δεξιότητες και το μάθημα της μουσικής είναι ένα πολύ μικρό μέρος του ακαδημαϊκού προγράμματος σπουδών κατά τη διάρκεια των σπουδών. Και το γεγονός ότι το μάθημα της μουσικής στην προσχολική εκπαίδευση αποτελεί μέρος της ολοκληρωμένης εκπαίδευσης, είναι σπάνιο να προσλαμβάνονται καθηγητές μουσικής – δάσκαλοι της μουσικής εκπαίδευσης. Είναι κοινό όμως ότι δεν είναι πολύ καλά προετοιμασμένοι για να το κάνουν.

Ωστόσο, γενικά πρέπει να αναφερθεί ότι η μουσική διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην προσχολική εκπαίδευση ως εργαλείο για πολλά είδη εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων στα νηπιαγωγεία

1.3.5 ΣΟΥΗΔΙΑ

Το μάθημα της μουσικής στη Σουηδία ξεκινά από το νηπιαγωγείο και συνεχίζεται στα ανώτερα επίπεδα εκπαίδευσης. Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση η μουσική διδάσκεται ως ατομικό μάθημα (1 ώρα/εβδομάδα) από τον εκπαιδευτικό της τάξης (ο οποίος μπορεί να έχει κάποιες μουσικές γνώσεις). Στο νηπιαγωγείο η μουσική χρησιμοποιείται συχνά ως εργαλείο από τον δάσκαλο για τη διδασκαλία διαφορετικών θεμάτων.

Το σουηδικό πρόγραμμα σπουδών λέει ότι ο σκοπός της διδασκαλίας της μουσικής είναι να

- δίνει στους μαθητές τις προϋποθέσεις για να αναπτύξουν μια μουσική ευαισθησία που καθιστά τη δυνατότητα δημιουργίας, επεξεργασίας και εκτέλεσης στη δική τους μουσική δημιουργία και σε συνεργασία με τους άλλους μουσική σε διάφορες μορφές. Η διδασκαλία θα πρέπει να δίνει στους μαθητές τόσο την ευκαιρία να αναπτύξουν πίστη στην ικανότητά τους να τραγουδούν και να παίζουν όσο και το ενδιαφέρον για την ανάπτυξη της μουσικής τους δημιουργικότητας.
- δίνει στους μαθητές την ευκαιρία να αναπτύξουν την ικανότητα να βιώνουν και να προβληματίζονται για τη μουσική μέσα από διαφορετικά πλαίσια.

Η διδασκαλία πρέπει να συμβάλλει στην ανάπτυξη από τους μαθητές της κατανόησης διαφορετικών μουσικών πολιτισμών, τόσο των δικών τους όσο και των άλλων. Η διδασκαλία της μουσικής στοχεύει να δώσει στους μαθητές συνθήκες για να αναπτύξουν - την ικανότητα να τραγουδούν και να παίζουν σε διαφορετικές μουσικές μορφές και είδη, - την ικανότητα να δημιουργούν μουσική και να εκφράζουν και να επικοινωνούν σκέψεις και ιδέες μέσα από τη μουσική, και - ικανότητα να βιώνουν και αναστοχάζονται σχετικά με το περιεχόμενο, τη λειτουργία και την έννοια της μουσικής σε διαφορετικά κοινωνικά, πολιτιστικά και ιστορικά πλαίσια

SMILE

ΣΥΝΤΟΜΗ ΤΕΛΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

2.1 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Αυτή η ενότητα παρουσιάζει το συμπέρασμα και ένα σύντομο σχόλιο σχετικά με την ανάλυση της αναφοράς δεδομένων. Η μελέτη που διεξήχθη βασίστηκε σε βιβλιογραφική ανασκόπηση, ποσοτικά δεδομένα και μελέτες περίπτωσης της χώρας του κάθε εταίρου. Μετά την παρουσίαση σύντομων μελετών περίπτωσης από κάθε εταίρο για τη χρήση της μουσικής ως ένταξη στα σχολεία, η έρευνα πραγματοποιήθηκε χρησιμοποιώντας μια διαδικτυακή έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε δασκάλους πρωτοβάθμιας και προσχολικής εκπαίδευσης, η οποία δοκιμάστηκε πιλοτικά και μεταφράστηκε στις γλώσσες των εταίρων. Η έκδοση της έρευνας αποτελούνταν από 26 ερωτήσεις, με μια εναρκτήρια δήλωση που έδειχνε τον σκοπό και τη σημασία της έρευνας και εξηγούσε πώς χρησιμοποιήθηκαν τα εμπιστευτικά δεδομένα που συγκεντρώθηκαν, καθώς και ευχαριστώντας τους ερωτηθέντες για τη συμμετοχή τους σε αυτήν την έρευνα. Κάθε εταίρος διένειμε την έρευνα σε εκπαιδευτικούς στις αντίστοιχες χώρες του και συνέλεγε δεδομένα. Κάθε εταίρος έχει δημιουργήσει μια μικρή έκθεση σχετικά με την έρευνα από τη χώρα του στα αγγλικά και έχει δώσει τα δεδομένα που συλλέχθηκαν στον επικεφαλής εταίρο, ο οποίος συνέταξε την τελική έκθεση.

Πραγματοποιήσαμε μια μελέτη μικρής κλίμακας στην οποία οι εταίροι συνεργάστηκαν από διάφορες οπτικές γωνίες. Αυτή η απόφαση για τη διεξαγωγή μιας συγκριτικής μελέτης βασίζεται στην υπόθεση ότι δεν μπορούμε να κατανοήσουμε τις δικές μας τάξεις αν δεν κοιτάξουμε εκείνες των άλλων και ο απώτερος στόχος μας ήταν να αποκαλύψουμε τις κρυφές υποθέσεις που υποστηρίζουν αυτό που κάνουμε στις τάξεις μας όταν χρησιμοποιούμε (ή δεν χρησιμοποιούμε) μουσική για σκοπούς ένταξης. Το συνολικό δείγμα περιγράφεται λεπτομερώς στον παρακάτω πίνακα.

Χώρα	Σύνολο εκπαιδευτικών	Νηπιαγωγοί	Εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης
Ελλάδα	28	14	14
Κύπρος	23	14	9
Ιταλία	30	15	15
Πολωνία	31	9	22
Σουηδία	24	4	20
Σύνολο	136	56	80

Στην **Ελλάδα**, η μουσική χρησιμοποιείται από τους εκπαιδευτικούς για γενικούς εκπαιδευτικούς σκοπούς, καθώς η μουσική συνδέεται με την κίνηση στον χώρο, για την ανάπτυξη των κινητικών δεξιοτήτων των μαθητών, για τον προσανατολισμό στον χώρο, για την ανάπτυξη της συνεργασίας, αλλά και για άλλα μαθήματα π.χ. εκμάθηση των γραμμάτων του αλφαβήτου και της αριθμητικής (πίνακας πολλαπλασιασμού). Οι εκπαιδευτικοί χρησιμοποιούν επίσης μουσική από άλλους πολιτισμούς στη διδασκαλία τους. Αισθάνονται έτοιμοι να χρησιμοποιήσουν τη μουσική ως εργαλείο ένταξης, αφού έχει αποδειχθεί ότι η μουσική είναι ένα μη λεκτικό μέσο συνεργασίας, είναι κατανοητή από όλους, ανεξάρτητα από τη γλώσσα τους, και η παιδαγωγική της αξία έχει αποδειχθεί μέσα από πολλές έρευνες και για τη διδασκαλία άλλων μαθημάτων στη διαπολιτισμική εκπαίδευση. Ξέρουν πώς να βρουν τους πόρους και να ανακτήσουν τη μουσική, αλλά δηλώνουν ότι το σχολείο τους, αν και υποστηρίζει τη χρήση της μουσικής ως εργαλείο ένταξης στην τάξη τους, δε διαθέτει αρκετούς πόρους (εγχειρίδια, βίντεο και ηχογραφήσεις) για να υποστηρίξει πολυπολιτισμικές δραστηριότητες μέσω της μουσικής. Οι εκπαιδευτικοί έκριναν ότι οι εκπαιδευτικές αρχές του σχολείου/περιφέρειας είναι ανεπαρκείς σε θέματα που αφορούν τις παρεμβάσεις και οδηγίες τους σε θέματα πολιτιστικής ευαισθητοποίησης/εκπαίδευσης και χρήσης της διαπολιτισμικής μουσικής ως διδακτικού μέσου και διδακτικού εργαλείου. Τέλος, η εκπαίδευση των δασκάλων αναφορικά με την υποστήριξη της μουσικής για ένταξη είναι εξαιρετικά φτωχή, με μόλις έναν εκπαιδευτικό να έχει συμμετάσχει σε πρωτοβουλίες, έργα ή δραστηριότητες που προωθούν τη μουσική ως εκπαιδευτικό εργαλείο.

Στην **Κύπρο**, η μουσική χρησιμοποιείται από τους εκπαιδευτικούς για γενικές εκπαιδευτικές δραστηριότητες, καθώς η μουσική είναι μια παγκόσμια γλώσσα με την οποία τα παιδιά αγαπούν να αλληλεπιδρούν και τα βοηθά να χτίσουν προσωπικές σχέσεις μεταξύ των μαθητών. Επιπλέον, βοηθά τους μαθητές να προσαρμοστούν σε νέα περιβάλλοντα. Επίσης, οι εκπαιδευτικοί δήλωσαν ότι χρησιμοποιούν τη μουσική, καθώς έχει τη δύναμη να βοηθήσει τα παιδιά να απομνημονεύσουν νέες έννοιες και ενισχύει τη διδασκαλία του αλφαβήτου ή νέων λέξεων. Οι δάσκαλοι χρησιμοποιούν επίσης μουσική από άλλους πολιτισμούς στη διδασκαλία τους, κυρίως για να μάθουν για άλλες χώρες και πολιτισμούς. Χρησιμοποιούν τη μουσική για να γνωρίσουν αυτές τις χώρες. Έχει επίσης αναφερθεί ότι χρησιμοποιούν τη μουσική για να μάθουν για τις χώρες των μεταναστών μαθητών στην τάξη. Αισθάνονται έτοιμοι να χρησιμοποιήσουν τη μουσική ως εργαλείο ένταξης, καθώς έχει αποδειχθεί ότι η μουσική είναι μια παγκόσμια γλώσσα, είναι κάτι που αρέσει στους μαθητές, τα παιδιά λατρεύουν να ασχολούνται με παιχνίδια με μουσική και κίνηση και τα βοηθούν να επικοινωνούν και να ενσωματώνονται γρήγορα στην ομάδα. Οι εκπαιδευτικοί δήλωσαν ότι οι εκπαιδευτικές αρχές του σχολείου/περιοχής είναι αρκετά επαρκείς σε θέματα που αφορούν τις παρεμβάσεις και τις οδηγίες τους σε θέματα πολιτιστικής ευαισθητοποίησης/εκπαίδευσης, αλλά αρκετά ανεπαρκείς στη χρήση της διαπολιτισμικής μουσικής ως μέσου διδασκαλίας και διδακτικού εργαλείου. Τέλος, η κατάρτιση των εκπαιδευτικών για την υποστήριξη της μουσικής με στόχο την ένταξη είναι αρκετά

σημαντική, δεδομένου ότι μόνο τρεις εκπαιδευτικοί δήλωσαν ότι συμμετείχαν σε σεμινάρια, δύο από αυτούς αναφέρθηκαν σε σεμινάριο σχετικά με τη χρήση της μουσικής στη διδασκαλία των μαθηματικών και ο τρίτος ανέφερε ένα ευρωπαϊκό μάθημα.

Η ανάλυση των **απαντήσεων** των Ιταλών εκπαιδευτικών στο ερωτηματολόγιο αποκαλύπτει πώς οι εκπαιδευτικοί πιστεύουν ότι η μουσική εξυπηρετεί πολλαπλές λειτουργίες: προωθεί τις μαθησιακές διαδικασίες· χρησιμοποιείται ως εργαλείο που ενεργοποιεί την περιέργεια των μαθητών και κατευθύνει το ενδιαφέρον για το μάθημα και χρησιμοποιείται επίσης ως μέθοδος χαλάρωσης, παιχνιδιού, ένταξης και συναισθηματικής έκφρασης. Μία από τις τεχνικές που εντοπίστηκαν στις απαντήσεις των ερωτηματολογίων είναι η χρήση της μουσικής ως σωματικής έκφρασης μέσω του χορού και του τραγουδιού, με τη δημιουργία χορωδιών για την ανάπτυξη του συντονισμού και της συνεργασίας. Ένας από τους δύο πιστεύει ότι η μουσική είναι το θεμέλιο του εκπαιδευτικού-διδακτικού σχεδιασμού στο νηπιαγωγείο για την προώθηση της μάθησης. Επιπλέον, ορισμένοι εκπαιδευτικοί τονίζουν τη σημασία της δημιουργίας απλών μουσικών οργάνων προκειμένου να μάθουν μέσω της δημιουργικότητας.

Η μουσική, σύμφωνα σε όλους τους εκπαιδευτικούς, είναι μια παγκόσμια γλώσσα που ενώνει, καλωσορίζει και προωθεί την καλύτερη επικοινωνία. Μερικοί δάσκαλοι τονίζουν ότι η μουσική διεγείρει την περιέργεια και ανοίγει μια νέα δημιουργική-διδακτική διάσταση για την έκφραση των συναισθημάτων κάποιου. Επιπλέον, η μουσική από άλλους πολιτισμούς μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την προώθηση της ένταξης διεγείροντας την ακρόαση, την ενσυναίσθηση και το συναίσθημα. Πολλοί εκπαιδευτικοί έχουν δηλώσει ότι χρησιμοποιούν την μουσική από διάφορους πολιτισμούς στο πλαίσιο προγραμμάτων υποδοχής στα οποία συμμετέχουν οι γονείς μαθητών με μεταναστευτικό υπόβαθρο και η μουσική έχει γίνει η κοινή γλώσσα σε αυτές τις περιπτώσεις ή με την ευκαιρία κάποιων εορτών όπως τα Χριστούγεννα ή κατά τη διάρκεια της «Ημέρας Μνήμης». Όσο αφορά στη συνεργασία των εκπαιδευτικών αρχών για την ανάπτυξη της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, οι εκπαιδευτικοί έκριναν ανεπαρκείς τις σχολικές/περιφερειακές εκπαιδευτικές αρχές στις παρεμβάσεις και οδηγίες τους για τη χρήση της διαπολιτισμικής μουσικής ως διδακτικού μέσου και διδακτικού εργαλείου. Τέλος, η επαγγελματική ανάπτυξη για τους εκπαιδευτικούς που υποστηρίζουν την ένταξη είναι εξαιρετικά χαμηλή και λίγοι έχουν συμμετάσχει σε πρωτοβουλίες, έργα ή δραστηριότητες που προωθούν τη μουσική ως εκπαιδευτικό εργαλείο.

Στην **Πολωνία**, η μουσική χρησιμοποιείται από τους εκπαιδευτικούς για γενικούς εκπαιδευτικούς σκοπούς, καθώς η μουσική συνδέεται με την κίνηση στον χώρο, για την ανάπτυξη των κινητικών δεξιοτήτων των μαθητών, για τον προσανατολισμό στον χώρο, για την ανάπτυξη της συνεργασίας, αλλά και για άλλα μαθήματα π.χ. εκμάθηση των γραμμάτων του αλφαβήτου και της αριθμητικής (πίνακας πολλαπλασιασμού). Επιπλέον, η μουσική χρησιμοποιείται για να γνωριστούν τα μέλη μιας ομάδας (αν πρόκειται για μια νέα ομάδα), σε δραστηριότητες κοινωνικοποίησης, στην ενεργοποίηση των μαθητών στην τάξη. Οι

εκπαιδευτικοί χρησιμοποιούν επίσης μουσική από άλλους πολιτισμούς στη διδασκαλία τους, κυρίως από χώρες από τις οποίες προέρχονται οι μετανάστες / πρόσφυγες μαθητές στις τάξεις τους, αλλά χρησιμοποιούν επίσης τραγούδια από γειτονικούς πολιτισμούς (π.χ. Βαλκάνια, Μεσόγειος), τραγούδια με θέματα κοινά σε όλους τους πολιτισμούς ή ακόμα και τραγούδια παγκόσμιας ποπ μουσικής που απευθύνονται σε παιδιά και τα οποία συχνά περιέχουν στοιχεία από την παραδοσιακή μουσική διαφόρων ανθρώπων. Δεν αισθάνονται έτοιμοι να χρησιμοποιήσουν τη μουσική ως εργαλείο ένταξης, καθώς δεν προετοιμάστηκαν καλά κατά τη διάρκεια των παιδαγωγικών τους σπουδών. Ξέρουν πώς να βρουν τους πόρους και να ανακτήσουν τη ζητούμενη μουσική, αλλά δηλώνουν ότι το σχολείο τους, αν και υποστηρίζει τη χρήση της μουσικής ως εργαλείο ένταξης στην τάξη τους, δε διαθέτει αρκετούς πόρους (εγχειρίδια, βίντεο και ηχογραφήσεις) για να προωθήσει πολυπολιτισμικές δραστηριότητες μέσω της μουσικής. Οι εκπαιδευτικοί έκριναν ότι οι εκπαιδευτικές αρχές του σχολείου/περιφέρειας είναι ανεπαρκείς σε θέματα που αφορούν τις παρεμβάσεις και τις οδηγίες τους σε θέματα πολιτιστικής ευαισθητοποίησης/εκπαίδευσης και χρήσης της ολοκληρωμένης πολιτιστικής μουσικής ως μέσου διδασκαλίας και διδακτικού εργαλείου. Τέλος, η κατάρτιση των εκπαιδευτικών στην υποστήριξη της μουσικής για ένταξη είναι εξαιρετικά ανεπαρκής, με μόλις έναν εκπαιδευτικό να έχει συμμετάσχει σε πρωτοβουλίες, έργα ή δραστηριότητες που προωθούν τη μουσική ως εκπαιδευτικό εργαλείο.

Η μουσική χρησιμοποιείται από εκπαιδευτικούς στη **Σουηδία** για γενικούς εκπαιδευτικούς σκοπούς, όπως η διδασκαλία μαθηματικών, χορού ή ρυθμού μάθησης. Οι εκπαιδευτικοί πιστεύουν ότι η μουσική μπορεί να είναι ένα σημαντικό διδακτικό εργαλείο για την ένταξη, επειδή μπορεί να χρησιμοποιηθεί για κίνηση, διάλειμμα, χαλάρωση, τραγούδι και μερικές φορές διαλείμματα μελέτης, καθώς και για τη βελτίωση της διδασκαλίας γλωσσών (σουηδικά και αγγλικά). Μουσική από άλλους πολιτισμούς, όπως η ουκρανική, η συριακή και η ελληνική μουσική, χρησιμοποιείται επίσης στην τάξη από τους δασκάλους (μόνο έξι δάσκαλοι χρησιμοποιούν πολυπολιτισμική μουσική). Οι Σουηδοί δάσκαλοι είναι πρόθυμοι να χρησιμοποιήσουν τη μουσική ως εργαλείο ένταξης και η πλειοψηφία τους ξέρει πού να αναζητήσει πόρους, παρά το γεγονός ότι δεν υπάρχουν αρκετά (εγχειρίδια, βίντεο και ηχογραφήσεις) για να υποστηρίξουν πολυπολιτισμικές δραστηριότητες μέσω της μουσικής. Οι μισοί από τους ερωτηθέντες εκπαιδευτικούς δεν είναι σίγουροι ή διαφωνούν με τη δήλωση ότι τα σχολεία /περιφέρειες / εκπαιδευτικές αρχές παρέχουν εκπαιδευτικά προγράμματα ή / και εργαστήρια που ασχολούνται με την πολιτιστική ευαισθητοποίηση / εκπαίδευση. Η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών συμμετείχε σε έργα ή δραστηριότητες που προωθούσαν τη μουσική ως εκπαιδευτικό εργαλείο, αλλά η πλειοψηφία δε συμμετείχε σε δραστηριότητες επαγγελματικής ανάπτυξης. Η περίπτωση της Σουηδίας είναι πιο ενθαρρυντική όταν αναφέρεται στην κατάρτιση των εκπαιδευτικών.

2.2 ΤΕΛΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Συνολικά, η μουσική χρησιμοποιείται ως διδακτική πρακτική από Έλληνες εκπαιδευτικούς (23 από 28), Κύπριους εκπαιδευτικούς (615 από 23), Ιταλούς δασκάλους (28 από 30), Πολωνούς (29 από 31) και Σουηδούς (24 από 24). Χρησιμοποιούν τη μουσική ως διδακτική πρακτική για διάφορους λόγους, συμπεριλαμβανομένων και των ακαδημαϊκών (π.χ. μελέτη μαθηματικών ή άλλου θέματος), εκμάθησης μιας νέας γλώσσας, κίνησης, δραστηριοτήτων κοινωνικοποίησης για την ενεργοποίηση των μαθητών και την ενίσχυση των κινήτρων και του ενδιαφέροντός τους για μάθηση, χαλάρωση, ανάπτυξη συντονισμού και συνεργασίας (π.χ. χορωδία) ή έκφραση σώματος (π.χ. χορός και τραγούδια). Σχεδόν όλοι οι ερωτηθέντες εκπαιδευτικοί από τις αντίστοιχες χώρες πιστεύουν ότι η μουσική μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο για την ένταξη στη διδακτική τους εμπειρία. Πράγματι, οι εκπαιδευτικοί δήλωσαν ότι η μουσική είναι ένα μη λεκτικό μέσο επικοινωνίας που είναι κατανοητό από όλους ανεξάρτητα από τη μητρική τους γλώσσα και ότι έχει αποδειχθεί μέσω πολυάριθμων μελετών ότι είναι ένα σημαντικό παιδαγωγικό εργαλείο για τη διδασκαλία ποικίλων θεμάτων στη διαπολιτισμική εκπαίδευση. Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί τόνισαν την πολυπολιτισμική φύση της μουσικής ως παγκόσμιας γλώσσας που επιτρέπει στους μαθητές να επικοινωνούν και να χτίζουν προσωπικές σχέσεις, βοηθώντας παράλληλα τα παιδιά με μεταναστευτικό υπόβαθρο να προσαρμοστούν εύκολα στο νέο τους περιβάλλον. Σύμφωνα με τους δασκάλους, η μουσική αφορά όλους επειδή επιτρέπει στα παιδιά να δημιουργήσουν μια ποικιλία άλλων διεγερτικών και εποικοδομητικών δραστηριοτήτων παιχνιδιού, βυθίζοντας τα παιδιά σε μια νέα δημιουργική-διδακτική διάσταση. Η μουσική έχει μια χαλαρωτική, καθαρτική, στοχαστική και συναισθηματική έκφραση και μπορεί να φτάσει σε μέρη όπου οι λέξεις δεν είναι πάντα απαραίτητες. Η μουσική/τα τραγούδια βοηθούν τα παιδιά να μαθαίνουν πολύ πιο γρήγορα. Επιπλέον, είναι μια μέθοδος μάθησης μέσα από το παιχνίδι που δε βαραίνει τα παιδιά. Η μουσική είναι μια παγκόσμια γλώσσα που όλα τα παιδιά καταλαβαίνουν με τον ίδιο τρόπο (και οι ενήλικες). Είναι δυνατόν να μεταφέρουμε συναισθηματικά μηνύματα μέσω της μουσικής και είναι δυνατόν να μάθουμε να αναγνωρίζουμε όργανα και διάφορους ρυθμούς μέσω της μουσικής.

Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί σε κάθε χώρα πιστεύουν ότι η μουσική είναι πολυπολιτισμική και μπορεί να εισάγει μαθητές από όλα τα πολιτιστικά υπόβαθρα στην ποικιλομορφία του πολιτισμού. Επιπλέον, οι Έλληνες (96,5%), οι Κύπριοι (82,6%), οι Ιταλοί (97%), οι Πολωνοί (93,9%) και οι Σουηδοί (66,7%) έχουν ισχυρή πεποίθηση ότι όλοι οι δάσκαλοι θα πρέπει να περιλαμβάνουν μουσικές δραστηριότητες στις τάξεις τους για τους σκοπούς εκπαίδευσης για όλους – χωρίς αποκλεισμό. Η μουσική μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο ένταξης από εκπαιδευτικούς που εργάζονται σε πολυπολιτισμικές τάξεις, σύμφωνα με παρόμοια τάση που παρατηρείται σε όλες τις χώρες. Η πλειοψηφία των Ελλήνων εκπαιδευτικών (82,1%), των Κυπρίων (65,2%), των Ιταλών (93,3%), των Πολωνών (74,2%) και των Σουηδών (62,5%) δήλωσαν ότι αναπτύσσουν εκτίμηση για την πολυπολιτισμική μουσική μεταξύ των μαθητών αναγνωρίζοντας τη συμβολή διαφορετικών εθνοτικών ομάδων. Επιπλέον, η πλειοψηφία των Ελλήνων, Ιταλών, Πολωνών και Σουηδών

διδασκόντων, καθώς και το ήμισυ του κυπριακού δείγματος, έχουν χρησιμοποιήσει μουσική από άλλους πολιτισμούς στις τάξεις τους. Για παράδειγμα, χρησιμοποιούν τραγούδια σε εκπαιδευτικά προγράμματα ή τραγούδια από γειτονικές μουσικές κουλτούρες (π.χ. Βαλκάνια, Μεσόγειος), τραγούδια με παγκόσμια θεματολογία ή ακόμα και τραγούδια παγκόσμιας ποπ μουσικής που απευθύνονται σε παιδιά και συχνά περιέχουν στοιχεία παραδοσιακής μουσικής διαφορετικών ανθρώπων. Τα πολωνικά, κυπριακά και ιταλικά δείγματα διαφέρουν ως προς την ετοιμότητά τους να χρησιμοποιήσουν τη μουσική, ενώ οι Έλληνες και Σουηδοί δάσκαλοι αισθάνθηκαν έτοιμοι από τους άλλους να χρησιμοποιήσουν τη μουσική ως εργαλείο για σκοπούς ένταξης. Οι εκπαιδευτικοί στην Ελλάδα, την Ιταλία, την Κύπρο, την Πολωνία και τη Σουηδία δήλωσαν ότι γνωρίζουν πού να βρουν πόρους για να χρησιμοποιήσουν τη μουσική στην εκπαιδευτική διαδικασία χωρίς αποκλεισμούς.

Η πλειοψηφία των Ελλήνων εκπαιδευτικών (43,5%) είτε δε γνωρίζουν είτε δηλώνουν ότι το σχολείο τους δε διαθέτει αρκετούς πόρους (εγχειρίδια, βίντεο και ηχογραφήσεις) για να υποστηρίξει πολυπολιτισμικές δραστηριότητες μέσω της μουσικής (39,1%), με το 13% να διαφωνεί έντονα και το 26,1% να διαφωνεί. Στην Πολωνία, πάντως, η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών αναφέρει ότι το σχολείο τους δε διαθέτει αρκετούς πόρους (εγχειρίδια, βίντεο και ηχογραφήσεις) για να υποστηρίξει πολυπολιτισμικές δραστηριότητες μέσω της μουσικής. Το σχολείο υποστηρίζει τη χρήση της μουσικής ως εργαλείου χωρίς αποκλεισμούς στην τάξη για τα μισά ελληνικά και κυπριακά δείγματα, καθώς και για την πλειοψηφία των ιταλικών, πολωνικών και σουηδικών δειγμάτων.

Όσον αφορά στον ρόλο των εκπαιδευτικών αρχών, η γενική παρατήρηση από τους Έλληνες εκπαιδευτικούς είναι ότι οι εκπαιδευτικές αρχές του σχολείου/περιφέρειας κρίθηκαν ανεπαρκείς από τους εκπαιδευτικούς όσον αφορά τις παρεμβάσεις και τις οδηγίες σε θέματα πολιτιστικής ευαισθητοποίησης/εκπαίδευσης και χρήσης της διαπολιτισμικής μουσικής ως διδακτικού και διδακτικού εργαλείου. Η ίδια εντύπωση καταγράφηκε και από τους Κύπριους εκπαιδευτικούς όπου η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών ούτε διαφωνεί ούτε εκφράζει τη γνώμη της. Οι μισοί Ιταλοί εκπαιδευτικοί δήλωσαν ότι το σχολείο τους παρέχει εκμάθηση στη διαπολιτισμική εκπαίδευση και η γνώμη τους ήταν μοιρασμένη μεταξύ ουδέτερων (40 %) και «διαφωνούν» (25%) σχετικά με τη δήλωση «Οι εκπαιδευτικές αρχές του σχολείου/της περιφέρειάς μου παρέχουν εκπαιδευτικά προγράμματα, υπουργικές υποδείξεις ή/και συστάσεις προγραμμάτων σπουδών που χρησιμοποιούν τη διαπολιτισμική μουσική ως εργαλείο διδασκαλίας και ένταξης». Η ίδια τάση παρατηρήθηκε στην Πολωνία, με την πλειονότητα των συναδέλφων από άλλες χώρες να έχουν αρνητική αντίληψη για τον ρόλο και τη δέσμευση των εκπαιδευτικών αρχών. Οι Σουηδοί εκπαιδευτικοί ήταν λιγότερο επικριτικοί όσον αφορά τον ρόλο των εκπαιδευτικών αρχών τους στην προώθηση της κατάρτισης στη διαπολιτισμική εκπαίδευση, αν και η πλειοψηφία παρέμεινε ουδέτερη όσο αφορά στον ρόλο των αρχών.

Σχεδόν όλοι οι εκπαιδευτικοί από τις αντίστοιχες χώρες, με μικρές εξαιρέσεις, δε συμμετείχαν σε ευκαιρίες επαγγελματικής ανάπτυξης (π.χ. κατάρτιση) που υποστηρίζουν τη

μουσική για ένταξη ή δε συμμετείχαν σε έργα και δραστηριότητες που προωθούν τη μουσική ως εκπαιδευτικό εργαλείο. Αυτό ήταν ένα σταθερό μοτίβο μεταξύ των εκπαιδευτικών. Το μικρό ποσοστό των εκπαιδευτικών που αξιοποίησαν αυτές τις ευκαιρίες συμμετείχαν κυρίως σε συνέδρια, σεμινάρια ή erasmus/ευρωπαϊκά προγράμματα. Έχει παρατηρηθεί ότι η επαγγελματική εξέλιξη των εκπαιδευτικών σε μαθήματα που υποστηρίζουν τη μουσική για ένταξη είναι αρκετά χαμηλή. Οι Σουηδοί δάσκαλοι ήταν η μόνη εξαίρεση. Λιγότεροι από τους μισούς Σουηδούς εκπαιδευτικούς του δείγματος (41%) συμμετέχουν σε ευκαιρίες επαγγελματικής εξέλιξης, ενώ η πλειοψηφία των Σουηδών (66%) έχει συμμετάσχει σε πρωτοβουλίες, σχέδια ή δραστηριότητες που προωθούν τη μουσική ως εκπαιδευτικό εργαλείο. Ακολουθούν ορισμένα παραδείγματα έργων στα οποία συμμετείχαν οι Σουηδοί εκπαιδευτικοί ([OM OSS – Artinedviksjofors.se](https://www.artinedviksjofors.se) · [M²-CM – Artinedviksjofors.se](https://www.artinedviksjofors.se); [E-APTINENT – Artinedviksjofors.se](https://www.artinedviksjofors.se); [ΜΟΥΣΙΛΙΜΠ – Artinedviksjofors.se](https://www.artinedviksjofors.se) κ.λπ.).

Τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν ότι οι εκπαιδευτικοί αντιλαμβάνονται τη μουσική ως ένα αποτελεσματικό εργαλείο ένταξης και ορισμένοι από αυτούς τη χρησιμοποιούν ήδη στη διαπολιτισμική διδασκαλία. Το δείγμα ανέφερε ότι οι εκπαιδευτικοί είναι έτοιμοι να χρησιμοποιήσουν τη μουσική ως εκπαιδευτικό και χωρίς αποκλεισμούς εργαλείο, αλλά ότι δε διαθέτουν κατάρτιση σε αυτόν τον τομέα και ότι τα εκπαιδευτικά ιδρύματα θα πρέπει να παρέχουν καθοδήγηση και να προωθούν περισσότερες ευκαιρίες κατάρτισης στον τομέα αυτό.

SMILE

BIBLIOGRAFIA

- Aigen, K. (2014). Music-centered dimensions of Nordoff-Robbins music therapy. *Music Therapy Perspectives* 32, 18–29
- Berlinguer L. (2008). *Presentazione*. In Fiocchetta G. (2008) (ed). *Musica e scuola. Rapporto 2008 Direzione Generale per gli Ordinamenti del Sistema Nazionale di Istruzione e per l'Autonomia Scolastica. Studi e documenti degli Annali della pubblica istruzione*
- Bronzini M. (2013). *Le frontiere indefinite della medicina e la medicalizzazione del vivere*, in G. Vicarelli (Ed.), *Cura e salute. Prospettive sociologiche*. Roma: Carrocci.
- Burnard, P. (2008). A phenomenological study of music teachers' approaches to inclusive education practices among disaffected youth. *Research Studies in Music Education*, 30(1), 59–75.
- Campbell, P. S. (1997). Music, the universal language: Fact or fallacy? *International Journal of Music Education*, (1), 32–39.
- Clarke A. E., Shim J. K. (2009), Prospettive internazionali. Medicalizzazione e biomedicalizzazione rivisitate: tecno-scienza e trasformazioni di salute, malattia e biomedicina. *Salute e società*. 2(8), 223-255
- Costa-Giomi, E. (2004). Effects of three years of piano instruction on children's academic achievement, school performance and self-esteem. *Psychol. Music*, 32, 139–152.
- Fiocchetta G. (2008) (ed). *Musica e scuola. Rapporto 2008 Direzione Generale per gli Ordinamenti del Sistema Nazionale di Istruzione e per l'Autonomia Scolastica. Studi e documenti degli Annali della pubblica istruzione*. 123/2008.
- Forgeard, M., Winner, E., Norton, A., and Schlaug, G. (2008). Practicing a musical instrument in childhood is associated with enhanced verbal ability and nonverbal reasoning. *PLoS ONE* 3, e3566
- Gioia, G. A., Isquith, P. K., Guy, S. C., and Kenworthy, L. (2000). *Behavior Rating Inventory of Executive Function: Professional Manual*. Lutz, FL: Psychological Assessment.
- Hillecke, T., Nickel, A., & Bolay, H. V. (2005). Scientific perspectives on music therapy. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1060(1), 271–282.
- Ho, Y. C., Cheung, M. C., and Chan, A. S. (2003). Music training improves verbal but not visual memory: cross-sectional and longitudinal explorations in children. *Neuropsychology* 17, 439–450.
- Institute of Educational Policy (2021). *Curriculum for the subject of music in Primary School*. Retrieved from https://dipe.ark.sch.gr/wp-content/uploads/2022/01/Music_D_PS.pdf
- Jentschke, S., and Koelsch, S. (2009). Musical training modulates the development of syntax processing in children. *Neuroimage* 47, 735–744.
- Krállová, E., & Kołodziejski, M. (2016). Music and movement activities for preschool children as an incentive to foster relationships and the expression of movement. *Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce*, 11, 3 (41), 185–205
- Lubet, A. (2009). The inclusion of music/the music of inclusion. *International Journal of Inclusive Education*, 13(7), 727–739.
- Lubet, A. (2011). Disability rights, music and the case for inclusive education. *International Journal of Inclusive Education*, 15(1), 57–70.

- Ministry of Education Cyprus, *National Curriculum for Music*, [mousiki.pdf \(moec.gov.cy\)](#)
- Ministry of Education Poland, Pre-primary curriculum (In Polish), <https://podstawaprogramowa.pl/Przedszkole>
- Ministry of education Poland, Primary, early-stage curriculum (in Polish), <https://podstawaprogramowa.pl/Szkola-podstawowa>
- Murawska E (2020). *Music in early primary education in the context of transculturalism: the polish approach* in Murawska E., Baum E., Schau J. E. & Murawska M.R. (Eds), *On the Need for Transcultural Education*, Poznam.
- Mustarda R. & Penekelis C. (2010). The good of music in education and the subject of Music Education in the Greek Primary School. *Institute of Pedagogical Research – Studies: Epistimoniko Vima*, 14, 105-122. Retrieved from <http://ipem-doe.gr/wp-content/uploads/2018/12/dec2010.pdf>
- Pedagogical Institute (2011). *The New Curriculum for the Subject of Music in Compulsory Education. Teacher's Guide*. Retrieved from <http://ebooks.edu.gr/info/newps/Arts%20-%20Culture%20-%20proposal%20a/Guide%20for%20Music%20A%20Proposal%20-%20Elementary-High School.pdf>
- Raymond A. R. MacDonald (2013) Music, health, and well-being: A review, *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-being*, 8:1,
- Schellenberg, E. G. (2004). Music lessons enhance IQ. *Psychol. Sci.* 15, 511–514.
- Southgate, D. E., and Roscigno, V. J. (2009). The impact of music on childhood and adolescent achievement. *Soc. Sci. Q.* 90, 4–21.
- Standley, J. M. (2008). Does music instruction help children learn to read? Evidence of a meta-analysis. *Update: Applications of Research in Music Education*, 27(1), 17-32.
- Strait, D. L., Kraus, N., Parbery-Clark, A., and Ashley, R. (2010). Musical experience shapes top-down auditory mechanisms: evidence from masking and auditory attention performance. *Hear. Res.* 261, 22–29.
- Suthers, L., & Niland, A. (2007). *An exploration of young children's engagement with music experiences* in K. Smithrim and R. Uptis (Eds) *Listen to their Voices: Research and Practice in Earlychildhood Music*, Waterloo, ON: Canadian Music Educators' Association.
- Tinti F. (2018). La musica e lo sviluppo linguistico in età prescolare. *Revista INFAD de Psicología. International Journal of Developmental and Educational Psychology.*, 4(1), 311-320.
- Tsakalidis C., (2021). *Music as a mean of teaching*. Postgraduate Program "EDUCATION EXECUTIVE IN THE SCIENCES OF EDUCATION", Department of Education, Democritus University, Alexandroupolis. Retrieved from https://repo.lib.duth.gr/jspui/bitstream/123456789/11953/1/TsakalidisCh_2021.pdf
- Yazajian, N., and Peisner-Feinberg, E. S. (2009). Effects of a preschool music and movement curriculum on children's language skills. *NHSA Dialog* 12, 327–341.

SMILE